

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Vězeňský systém v České republice
Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Nikol Stepková**
Osobní číslo: **E20331**
Studijní program: **B0488A050001 Hospodářská politika a veřejná správa**
Specializace: **Ekonomika a organizace bezpečnosti**
Téma práce: **Vězeňský systém v České republice**
Zadávající katedra: **Ústav správních a sociálních věd**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je vymezit základní pojmy související s vězeňstvím a odnětím svobody, nastínit vývoj i aktuální podobu vězeňského systému na území ČR a vymezit podmínky, ve kterých se osoby odsouzené k trestu odnětí svobody na území ČR nacházejí. Součástí práce bude též analýza a rozbor dostupných dat z databáze vězeňské služby.

Osnova:

- Vymezení základních pojmů.
- Vývoj vězeňského systému.
- Vězeňský systém na území ČR.
- Zacházení s odsouzenými vězni v ČR.
- Analýza dat týkající se osob ve výkonu trestu odnětí svobody.
- Vyhodnocení a porovnání dat.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 35 stran**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- DIRGA, Lukáš. *Humanizace českého vězeňství očima jeho aktérů*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2020. ISBN 978-80-261-0848-1.
- DRÁPAL, Jakub, Václav JIŘIČKA a Tereza RASZKOVÁ, ed. *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie. ISBN 978-80-7676-066-0.
- FASSIN, Didier. *Prison worlds: an ethnography of the carceral condition*. English edition. Přeložil Rachel GOMME. Malden, MA: Polity, 2017. ISBN 978-1-5095-0755-9.
- MARÁDEK, Vladimír. *Lexikon klíčových pojmů z penologie*. Opava: Vavrla Pavel, 2000. ISBN 80-238-6731-8.
- RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava HOFERKOVÁ. *Edukace a reedukace tvořivé pracovní nezařaditelných v českých věznicích*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-632-2.
- VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Gangy: vězeňské, pouliční a motorkářské*. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0377-5.

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Barbora Kovářová**
Ústav správních a sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: **1. září 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2023**

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D. v.r.
děkan

L.S.

doc. Ing. Jan Černohorský, Ph.D. v.r.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. září 2022

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji:

Práci s názvem Vězeňský systém v České republice jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 27. 4. 2023

Nikol Stepková v. r.

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěla poděkovat své vedoucí práce paní JUDr. Barboře Kovářové za trpělivost, pomoc a cenné rady, které mi poskytla při zpracování bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině a přátelům. Především tedy jedné osobě, jež mi byla velkou oporou po celou dobu psaní této práce.

ANOTACE

Práce je zaměřena na problematiku související s vězeňstvím a trestem odnětí svobody a také na vývoj i aktuální podobu vězeňského systému na území České republiky. V práci jsou vymezeny podmínky, ve kterých se odsouzené osoby nacházejí a dále pak analýzy a rozbor dat z databáze Vězeňské služby ČR týkající se osob s trestem odnětí svobody.

KLÍČOVÁ SLOVA

vězeňství, odnětí svobody, vězeňský systém, odsouzené osoby, vězeňská služba

TITLE

Prison system in the Czech Republic

ANNOTATION

This bachelor thesis is focused on issues related to imprisonment and it is also focused on development and current forms of the prison system in the Czech Republic. There are also defined conditions for convicted persons and analysis of data from the Prison Service database regarding persons that have been convicted to imprisonment.

KEYWORDS

prison, imprisonment, prison system, convicted persons, prison service

OBSAH

ÚVOD	11
1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	12
1.1 Definice, znaky a dělení trestných činů	12
1.2. Osoby v oblasti vězeňství.....	15
2. VÝVOJ VĚZEŇSKÉHO SYSTÉMU	17
2.1. Historický vývoj vězeňských zařízení	17
2.2. Vězeňství po roce 1850	18
3. VĚZEŇSKÝ SYSTÉM NA ÚZEMÍ ČR.....	21
3.1. Vězeňská služba České republiky	21
3.2. Vězeňská zařízení.....	24
3.2.1. Vazební věznice	25
3.2.2. Věznice pro výkon trestu	27
3.2.3. Ústav pro výkon zabezpečovací detence	29
3.3. Probační a mediační služba	30
3.3.1. Alternativní tresty	31
4. ZACHÁZENÍ S ODSOUZENÝMI VĚZNI V ČR.....	34
4.1. Programy zacházení	34
4.1.1. Pracovní aktivity	34
4.1.2. Vzdělávací aktivity	36
4.1.3. Speciálně výchovné aktivity	37
4.1.4. Zájmové (volnočasové) aktivity	38
4.1.5. Oblasti utváření vnějších vztahů (extramurální aktivity)	39
4.2. Styk a komunikace s okolním světem.....	39
4.2.1. Telefonní hovory.....	40
4.2.2. Korespondence.....	40
4.2.3. Balíčky	41

4.2.4. Návštěvy	42
5. ANALÝZA DAT OSOB S TRESTEM ODNĚTÍ SVOBODY	43
5.1. Délka nařízeného výkonu trestu	45
5.2. Věkové složení odsouzených	47
5.3. Nejvyšší dosažené vzdělání odsouzených.....	48
5.4. Porovnání prvního a posledního roku ve sledovaném období	52
ZÁVĚR	54
POUŽITÁ LITERATURA	56

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Vývoj počtu vězňených osob a vězeňského personálu v letech 2017–2021	16
Obrázek 2: Organizační struktura Vězeňské služby České republiky	21
Obrázek 3: Základní informace o vězeňských zařízeních na území ČR	24
Obrázek 4: Rozmístění vazebních věznic v České republice	25
Obrázek 5: Rozmístění věznic pro výkon trestu v České republice	27
Obrázek 6: Nová diferenciacie věznic v České republice od roku 2017	28
Obrázek 7: Rozmístění ÚPVZD v České republice.....	29
Obrázek 8: Vývoj obsazenosti věznic dle pohlaví v letech 2017–2021	44
Obrázek 9: Rozdělení věznic s ostrahou podle stupně zabezpečení v letech 2017–2021	45
Obrázek 10: Ukazatel kategorií trestných činů za období 2017–2021	46
Obrázek 11: Průměrné zastoupení žen a mužů dle délky VTOS v letech 2017–2021	47
Obrázek 12: Průměrný zastoupení odsouzených žen a mužů podle věkové kategorie	48
Obrázek 13: Průměrné zastoupení osob ve vybraných kategoriích v letech 2017–2021	49
Obrázek 14: Porovnání odsouzených osob s všeobecným a odborným vzděláním	50
Obrázek 15: Průměrné zastoupení středoškolsky vzdělaných osob v letech 2017–2021.....	50
Obrázek 16: Porovnání vysokoškolsky vzdělaných odsouzených dle dosaženého titulu	51
Obrázek 17: Průměrné zastoupení vysokoškolsky vzdělaných osob v letech 2017–2021	51

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Počet spáchaných trestných činů v letech 2017–2021.....	13
Tabulka 2: Počty vězňených osob ve vězeňských zařízeních v letech 2017–2021	15
Tabulka 3: Vývoj vězeňského personálu v letech 2017–2021	16
Tabulka 4: Počty obviněných osob dle délky strávené ve vazbě v letech 2017–2021	26
Tabulka 5: Vývoj obviněných osob ve vazebních věznicích v letech 2017–2021	27
Tabulka 6: Vývoj počtu chovanců v detenčních ústavech v letech 2017–2021	30
Tabulka 7: Počet odsouzených schopných vykonávat práci za období 2017–2021	35
Tabulka 8: Průměrné měsíční odměny (v Kč) odsouzených osob v letech 2017–2021	35
Tabulka 9: Počty odsouzených osob se zájmem o vzdělání na SOU v letech 2017–2021.....	36
Tabulka 10: Počty osob v jednotlivých typech věznic a mladiství v letech 2017–2021	44
Tabulka 11: Počty odsouzených osob dle délky nařízeného VTOS v letech 2017–2021	46
Tabulka 12: Vývoj věkového složení odsouzených osob v letech 2017–2021	47
Tabulka 13: Počty odsouzených dle nejvyššího dosaženého vzdělání v letech 2017–2021	49

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČR	Česká republika
ČSR	Československá republika
PMS	Probační a mediační služba
SOU	Střední odborné učiliště
SŠ	Střední škola
ÚPVZD	Ústav pro výkon zabezpečovací detence
VOŠ	Vyšší odborná škola
VS	Vězeňská služba
VŠ	Vysoká škola
VTOS	Výkon trestu odnětí svobody
VZD	Výkon zabezpečovací detence
ZŠ	Základní škola

ÚVOD

Naše společnost se neustále mění a vyvíjí, z toho také plynou určité změny v oblasti vězeňství na území České republiky. Nikdo z nás si určitě nepřeje dobrovolně skončit v některém z vězeňských zařízení, ale někdy se tak bohužel stane. Člověka může zastihnout nečekaná situace, která ho přivede ke spáchání trestného činu, jehož by mohl později litovat. Za hlavní důvody lze také považovat nátlak dnešní doby, kdy jsou na občany kladeny stále větší požadavky, převážně finančního charakteru. Pro případ, že se tak stane a někdo opravdu skončí ve vězeňském zařízení, měl by znát alespoň základy – kdo a jak s ním bude zacházet a zda mu mohou být uděleny i jiné tresty než odnětí svobody, které by mohl vykonat mimo vězení.

Cílem bakalářské práce je tedy zjištění, které osoby na území České republiky byly nebo stále jsou nejvíce odsuzovány do výkonu trestu odnětí svobody, přičemž bude následovat komparace jednotlivých kritérií v průběhu let, podle kterých lze určit nejčastější profil pachatelů trestné činnosti.

Pro rozšíření povědomí o problematice vězeňského systému se tato práce na svém počátku zabývá objasněním klíčových pojmů a skutečností v oblasti vězeňství. Následuje nastínění historického vývoje vězeňských zařízení na českém území až po jejich současné fungování a zajišťování chodu. Dále pak popis programů zacházení a způsoby udržování kontaktů se svými blízkými, od kterých jsou odsouzené osoby separovány.

Poslední kapitola této bakalářské práce obsahuje analýzu, která se soustředí na čtyři zvolené atributy k provedení výzkumu. První z nich sleduje délku nařizovaného výkonu trestu podle závažnosti trestného činu, jenž osoby spáchaly. Následně se zaměřuje na věk a nejvyšší dosažené vzdělání odsouzených při nástupu do výkonu trestu odnětí svobody. U výše zmíněného je pozornost současně věnována pohlaví pachatelů trestných činů. V samotném závěru práce se nachází srovnání situace v roce 2017 oproti roku 2021.

1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V rámci pojmů, které souvisí s odnětím svobody, je v této kapitole vymezena definice a znaky, jež musí být naplněny, aby se jednalo o trestný čin. Dále se zde nachází druhy trestů, které lze zákonně uložit za spáchání trestného činu. Následně jsou rozepsány kategorie trestných činů a jejich výskyt na území České republiky ve sledovaném období. Součástí kapitoly je také formulace trestů odnětí svobody a jejich zákonné vymezení.

Další část je věnována osobám, jež se vyskytují v oblasti vězeňství. Jedná se o osoby, které jsou umísťovány do vězeňských zařízení a osoby, které nad nimi vykonávají dohled a poskytují jim odbornou pomoc. V neposlední řadě je v kapitole zachycen vývoj počtu vězněných osob vzhledem k množství vězeňského personálu.

1.1 Definice, znaky a dělení trestných činů

Trestným činem je, podle § 13 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (dále jen „trestní zákoník“) „*protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně*“.

Pro výše uváděné znaky ve zmíněné definici platí, že se označují pod pojmem „*skutková podstata trestného činu*“. Ta musí obsahovat hlavní znaky (subjekt, subjektivní stránka, objekt a objektivní stránka) a obecné znaky (věk a přičetnost) (Pelc, 2021).

Subjektem je osoba, která spáchala trestný čin. **Subjektivní stránkou** se rozumí forma zavinění trestného činu. Může se jednat o úmyslné či nedbalostní zavinění. **Objektem** trestného činu jsou hodnoty, které jsou zákonem chráněné. Jedná se zejména o společenské vztahy, zájmy a právní statky, jež nejsou přímo vymezeny v trestním zákoníku. Proto je musíme následně dovodit. Posledním hlavním znakem je **objektivní stránka** trestného činu, v níž je charakterizován způsob, jakým byl trestný čin spáchán. To znamená, že osoba mohla čin spáchat svým aktivním konáním, anebo pasivně v případě opomenutí, což zapříčinilo následek takového jednání (Pelc, 2021).

Věk pro trestní odpovědnost je trestním zákoníkem stanoven na dovršený patnáctý rok života. V té době je daná osoba již zodpovědná za spáchání trestného činu. Taktéž je v něm uvedeno, koho lze považovat za přičetného. Za **přičetnou** osobu se považuje ta, u které není narušen její duševní stav a její kognitivní schopnosti nejsou ovlivněny v době spáchání trestného činu.

Ten, kdo svým jednáním splňuje výše uvedené znaky skutkové podstaty trestného činu je podle trestního zákoníku považován za pachatele trestného činu.

Druhy trestů za spáchané trestné činy, které může soud dle § 52 odst. 1 trestního zákoníku uložit jsou:

- a) *odnětí svobody,*
- b) *domácí vězení,*
- c) *obecně prospěšné práce,*
- d) *propadnutí majetku,*
- e) *peněžitý trest,*
- f) *propadnutí věci,*
- g) *zákaz činnosti,*
- h) *zákaz držení a chovu zvířat,*
- i) *zákaz pobytu,*
- j) *zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,*
- k) *ztráta čestných titulů nebo vyznamenání,*
- l) *ztráta vojenské hodnosti,*
- m) *vyhoštění.*

Výše zmíněné druhy trestů jsou ukládány v souvislosti s určením toho, o jaký trestný čin se jednalo. Mohl to být buď přečin nebo zločin, případně pak i zvlášť závažný trestný čin (viz tab. č. 1). Kategorii trestného činu lze určit pomocí zákonem stanovené trestní sazby, jež vymezuje trestní zákoník. Aby byl trestný čin klasifikován jako **přečin** musí být u něj stanoven trest odnětí svobody v délce výkonu maximálně do pěti let. V případě **zločinu** se jedná o všechny trestné činy, které nejsou klasifikovány jako přečiny. Tudíž jsou to trestné činy s délkou trestu odnětí svobody v intervalu nad 5 let do 10 let. O **zvlášť závažný trestný čin** jde, pakliže je dolní trestní sazba stanovena na 10 let za spáchaný trestný čin.

Tabulka 1: Počet spáchaných trestných činů v letech 2017–2021

Trestný čin	2017	2018	2019	2020	2021
Přečin	16 399	15 838	14 679	13 405	13 189
Zločin	2 629	2 626	3 022	2 785	2 659
Zvlášť závažný trestný čin	1 243	1 213	1 454	1 422	1 395
Celkem	20 271	19 677	19 155	17 612	17 243

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

Aktuálně je v České republice nejpřísnějším trestem, který lze zákonně uložit, trest odnětí svobody, jelikož výrazným způsobem zasahuje do práv a povinností občana společnosti (Drápal, Jiříčka a Raszková, ed., 2021).

Trestem odnětí svobody se dle § 52 odst. 2 a 3 trestního zákoníku rozumí nepodmíněný trest odnětí svobody, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody a podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem. Zvláštním typem trestu odnětí svobody je výjimečný trest.

Nepodmíněný trest odnětí svobody je zpravidla vykonáván ve věznicích, ať už s ostrahou nebo se zvýšenou ostrahou. O tom, kde bude odsouzený umístěn, rozhodne soud. Je ukládán osobám, které spáchaly trestný čin v zákonné horní hranici trestní sankce do dvaceti let, pokud není ustanoveno jinak. U **podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody** nastává situace, kdy je výkon trestu na zkušební dobu odložen (dotyčný je v tzv. „podmínce“). Tato zkušební doba má zákonnou lhůtu v rozmezí od jednoho do pěti let. V této době je odsouzený povinen plnit nebo dodržovat nařízené věci, které mu uložil soud. Samozřejmě za předpokladu, že daná osoba dříve vedla řádný život a soudce se domnívá, že není nutné mu uložit výkon trestu odnětí svobody. Trest tedy nevykonává ve věznici, ale na svobodě. **Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem** je obdobné jako předchozí, jen s tím rozdílem, že se ukládá v případech, kdy má soud oprávněné domněnky ke zvýšené kontrole pachatele. **Výjimečný trest** se ukládá pouze ve vzácných případech, jelikož jeho délka odnětí svobody se pohybuje v rozmezí od 20 do 30let, případně až na doživotí. Jde o zvlášť závažné trestné činy, které pachatel spáchal svým jednáním a nepředpokládá se u něj možnost nápravy.

Je důležité rozlišit podmíněné odsouzení od podmíněného propuštění, jenž upravuje trestní zákoník. V případě podmíněného odsouzení vykonává osoba trest mimo vězeňské zařízení. Na rozdíl od podmíněného propuštění, kdy osoba po pravomocném odsouzení vykonává trest odnětí svobody ve věznici. Pokud se však u ní projevuje celkové zlepšení, může podat návrh na podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. O návrhu rozhoduje s konečnou platností soud. Jestliže dojde ke kladnému výroku ze strany soudu, nastává totožná situace jako při podmíněném odsouzení. Dotyčný má stanovenou zkušební dobu, ve které musí plnit své povinnosti anebo jsou mu nařízena omezující opatření, které musí dodržovat. V případě nedodržení těchto podmínek skončí opětovně ve věznici. Podmíněné propuštění může mít formu s dohledem nebo bez dohledu, stejně jako v případě podmíněného odsouzení.

1.2. Osoby v oblasti vězeňství

Osoby umístěné ve vězeňském zařízení

Za **obviněného** je možné považovat podle § 32 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „trestní řád“) někoho až v případě „bylo-li proti němu zahájeno trestní stíhání“. Obviněnému může být následovně za určitých podmínek (viz kap. 3.2.1.) nařízen výkon vazby ve vazební věznici.

Odsouzeným se podle § 12 odst. 9 trestního řádu stává ten „proti němuž byl vydán odsuzující rozsudek, který již nabyl právní moci“. Na základě tohoto rozsudku se odsouzenému nařizuje výkon trestu odnětí svobody v daném typu věznice (viz kap. 3.2.2.).

Chovanec je označení pro osobu, která byla na základě nařízení soudu dle zákona č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o VZD“) umístěna do detenčního ústavu (viz kap. 3.2.3.).

Osoby, které jsou umístěny ve vězeňských zařízeních zachycuje tabulka (č. 2), v níž jsou uvedené jednotlivé počty v pětiletém období. Je z ní zřejmé, že nejvíce vězňenských osob tvoří skupina odsouzených (91 %). Obviněných osob (8 %) a chovanců (1 %) je podstatně méně.

Tabulka 2: Počty vězňenských osob ve vězeňských zařízeních v letech 2017–2021

Osoba	2017	2018	2019	2020	2021
Obviněná	1 809	1 816	1 798	1 570	1 392
Odsouzená	20 271	19 677	19 155	17 612	17 243
Chovanec	79	84	95	104	113
Celkem	22 159	21 577	21 048	19 286	18 748

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

Vězeňský personál

Personálem vězeňské služby se rozumí **příslušníci**, kteří jsou ve služebním poměru dle zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů (dále jen „služební poměr“) a také občanští **zaměstnanci**, u nichž to upravuje zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce (dále jen „zákoník práce“) (Vězeňská služba České republiky, c2023a). Rozdíl mezi těmito dvěma skupinami je v tom, že příslušníci vězeňské služby jsou uniformovaní a zajišťují bezpečnost. V porovnání s běžnými zaměstnanci, jež pracují v tzv. civilním oděvu a starají se, aby se vězňenským osobám dostalo náležitého vzdělání, psychologické pomoci apod. (Drápal, Jiříčka a Raszková, ed., 2021)

Příslušníky vězeňské služby můžeme dále rozdělit na příslušníky vězeňské stráže, justiční stráže nebo také na příslušníky pro výkon dozorcí služby, jejich činnosti a povinnosti jsou dále rozvinuty v kapitole 3.1. Mezi zaměstnance vězeňského personálu se řadí zejména vychovatelé, psychologové, speciální pedagogové, terapeuti, kaplani a mnoho dalších (Drápal, Jiříčka a Raszková, ed., 2021).

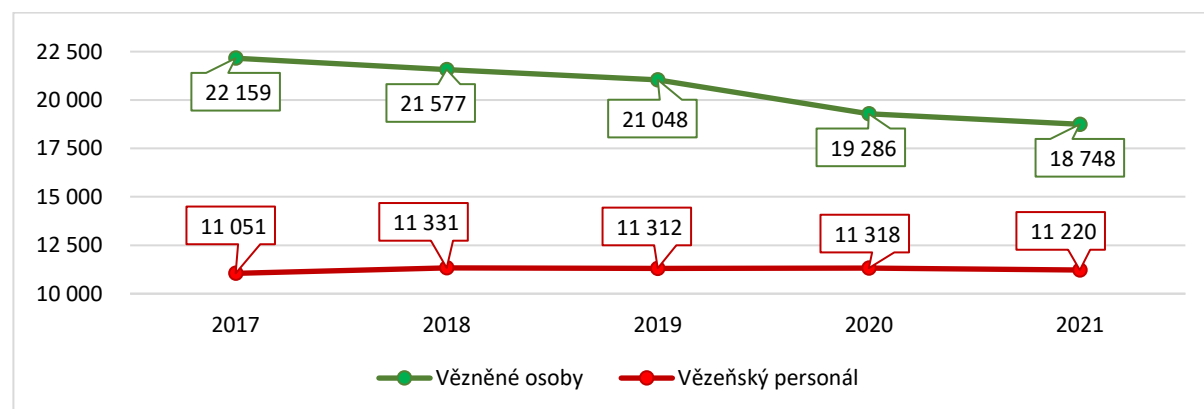
Složení vězeňského personálu je tvořeno převážně muži ze 73 %, u kterých je většina zaměstnána ve služebním poměru (74 %) a zbytek (26 %) tvoří civilní zaměstnanci. Zatímco ženy, které vykonávají práci vězeňského personálu, tvoří pouhých 27 % z celkového počtu. Ženy jsou na rozdíl od mužů častěji zaměstnávány dle zákoníku práce (69 %) než ve služebním poměru (31 %). Každoročně je zde zcela zřejmá převaha mužského vězeňského personálu nad ženským. Výjimku tvoří ženy v roce 2018 zaměstnané dle zákoníku práce (viz tab. č. 3), kdy početně převýšily muže.

Tabulka 3: Vývoj vězeňského personálu v letech 2017–2021

Vězeňský personál		2017	2018	2019	2020	2021
Příslušníci	ženy	895	959	971	977	1 010
	muži	6 023	6 122	6 014	6 016	5 954
Zaměstnanci	ženy	1 996	2 127	2 157	2 144	2 097
	muži	2 137	2 123	2 170	2 181	2 159
Celkem		11 051	11 331	11 312	11 318	11 220

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023a)

V grafu, jenž zachycuje obrázek (č. 1), lze pozorovat postupný pokles vězňených osob, které se nachází ve vězeňských zařízeních na území České republiky v letech 2017–2021. Obsazenost vězeňského personálu je však proměnlivá napříč sledovaným obdobím.

Obrázek 1: Vývoj počtu vězňených osob a vězeňského personálu v letech 2017–2021

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023a)

2. VÝVOJ VĚZEŇSKÉHO SYSTÉMU

Vězeňský systém se stále utváří. V minulých letech či staletích tomu bylo jinak, než je tomu dnes, proto se tato kapitola zaměřuje na nastínění historického vývoje vězeňských zařízení od počátku 10. století až do současné podoby vězeňského systému na území České republiky.

2.1. Historický vývoj vězeňských zařízení

Vznik samotných vězeňských zařízení na území Čech, Moravy a Slezska se datuje už od počátku 10. století, od té doby prošly věznice mnoha proměnami. Všechny se potýkaly s problematikou vězňů a vězněných osob, které byly umísťovány do tehdejších typů vězeňských zařízení a také s vymezením podmínek pro jejich život ve věznicích. Důraz byl kladen například na ubytování, stravování a možnosti v oblasti zdravotní péče. Dále pak na rozdělení vězňů podle závažnosti trestného činu a následné zacházení s daným jedincem (Kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2005).

Jako první se v historii zmiňují Zeměpanská vězení, která se v letech 995–1627 využívala k vazbě pro obviněné osoby ze šlechtického rodu a poddané, proti nimž byl vydán rozsudek zeměpanským soudem v čele s vládcem daného území. Podmínky vazby neměly všechny osoby totožné. Poddaní se umísťovali do tmavých podzemních prostor, zatímco šlechta trávila vazbu v prosvětlených a nábytkem vybavených celách. Mezi další výhody, které šlechtické osoby měly se řadí například poskytnutí zdravotní péče či užití osobních věcí (Kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2005).

V letech 1222–1781 se zavedly Církevní vězení, která měla stejný účel – zajistit osoby. Tento typ vězení byl však určen pouze církevním osobám (kněží, členové řeholních řádů apod.). Co se týče podmínek, které měli obvinění, tak jsou obdobné jako v případech zeměpanských vězení. O pár let později, tzn. roku 1253, byly zavedeny Stavovské vězení, jejichž činnost sahá až do roku 1850. Po reformě týkající se zestátnění vězeňství a soudnictví, jež byla vydána právě v tomto roce, došlo k jejich zrušení. Byly zde umísťovány osoby šlechtického původu, ale později i ostatní osoby, které vlastnily velkostatky. Podmínky vazby byly totožné s těmi, které měla šlechta v zeměpanských věznicích (Kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2005).

Městské vězení (1287–1850) je úzce spojeno s vývojem hrdelněprávní pravomoci (pravomoc k uložení trestu smrti), jež náležela královským městům. V roce 1337 vydal Jan Lucemburský listiny, které upravovaly kompetence podkomořího a udělovaly hrdelní jurisdikci zmíněným městům, avšak s výhradou v případech těžkých zločinů (Francek, 1999).

Například pevnostní vězení Špilberk představovalo místo výkonu vazby pro zvláště nebezpečné jedince, kteří mezi lety 1783–1858 spáchali trestný čin, za nějž byli hrdebními soudy odsouzeni. Jednalo se především o ty, jež se dopustili vraždy, žhářství a podobně závažných zločinů. Podmínky výkonu vazby se opět lišily, zacházení s vězni nebylo jednotné. Pro nejtěžší vězně, odsouzené k doživotnímu trestu odnětí svobody, existovala samovazba, ve které je přikovávali ke zdi, zatímco ti, kteří vykonávali dočasný trest byli na noc pouze spoutáváni (Kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2005).

Posledním typem historického vězeňského zařízení byly v letech 1627–1849 Vrchnostenská vězení, do nichž se mohly dostat poddané osoby z panství a velkostatků. Ve vazbě panovaly pro poddané stejné podmínky jako tomu bylo v zeměpanských vězeních (Kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2005).

Opravdový posun v trestním právu byl zaznamenán Josefem I. a jeho trestním zákoníkem, vydaným v roce 1707, jenž doplňoval starší vydání od císaře Karla V. z roku 1532 a také rakouské trestní řády. Pomocí spojení těchto dokumentů mohl vzniknout jednotný právní řád pro země Koruny české (*Constitutio criminalis Josephina*). S tímto novým zákoníkem přišla také „tortura“ neboli „právo útrpné“, které povoluje mučení za účelem získání potřebného přiznání od zločinců (Malý, 2016). Tortura se s příchodem trestního zákoníku Marie Terezie zrušila v roce 1776 (Svátek, 2004).

Zásadní pokrok, v oblasti trestního práva, přinesl Všeobecný zákoník o zločinech a jejich trestech vydaný 13. ledna 1787 Josefem II., jehož hlavní myšlenka spočívala v převýchově pachatele místo tehdejší msty. Stále v něm však zůstaly zachovány dřívější tělesné prvky sloužící k potrestání pachatelů za spáchané trestné činy. Jednalo se například o vypalování cejchů apod. (Francek, 2007)

2.2. Vězeňství po roce 1850

Počátkem roku 1850 došlo k již zmiňovanému zestátnění vězeňství a soudnictví na našem území. O pár let později, tedy v průběhu druhé poloviny 19. století, začíná rozvoj vzdělávání odsouzených vězňů. Nastává také změna při ukládání trestu odnětí svobody, který je dle trestního zákona č. 177/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích možné vykonat v trestních ústavech rozdělených podle stupně závažnosti trestného činu na žalář, těžký žalář, vězení anebo tuhé vězení. Mezi hlavní rozdíly, při výkonu trestu v daném stupni, patřil způsob podávání stravy, poutání vězňů, odívání apod. Při usouzení, že se vězněný jedinec polepšil mu byly uznány výhody oproti jiným vězňům, mohl si například dopisovat se svými blízkými.

Pro udržení morálky a řádu ve vězeňských zařízeních sloužil tzv. Domácí řád, kdy každý, kdo ho porušil, byl náležitě potrestán. Což znamenalo, že odsouzenému nebylo určitou dobu podáváno jídlo, byl oddělen od ostatních a zavřen do samotné temné cely apod. Ať už odsouzení vykonávali trest v žaláři nebo ve vězení jejich povinností bylo konat práce, které jim byly nařizeny. Dohled nad trestními ústavy zajišťovalo vojsko do doby, než byl vydán nový zákon č. 16/1914 ř.z., o sboru strážce vězeňské (Kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2007).

Krátce po vzniku ČSR nastala zásadní změna v legislativě, jež upravovala dosavadní hierarchii pro výkon trestu ve třech kázeňských třídách, do kterých byli vězni zařazováni podle jejich stupně zločinnosti. Ten, kdo byl přemístěn do I. stupně mohl zpravidla žádat o podmíněčné propuštění, které bylo uzákoněno právě v tomto roce 1919 (Kýr, c2023).

Na přelomu 40. let 20. století, při vzniku tzv. Protektorátu Čechy a Morava, zůstává zachován zmiňovaný vězeňský systém. Přišel však vzestup gestapa – tajná státní policie měla ve své výhradní kompetenci zasahovat v případech trestných činů, které byly směřovány proti Velkoněmecké říši. Všechna vězeňská zařízení byly pod protektorátním vedením, které se staralo o provozní činnosti a také pod říšským vedením, jež využívalo tyto prostory jako vazbu pro obviněné, kteří byli vyšetřováni gestapem. Výkon práce ve věznicích, v pozici personálu, měl dvě podmínky, které musely být naplněny. Jednalo se o složení slibu věrnosti tehdejšímu vůdci Adolfu Hitlerovi a prokázání znalosti německého jazyka (Kabinet dokumentace a historie VS ČR, 2007).

Po skončení druhé světové války byly zřízeny, na základě dekretu české hlavy státu č. 126 ze dne 27. 10. 1945, zvláštní nucené pracovní oddíly, do kterých byli umísťováni Němci, aby napravili škody, jež válkou způsobili. Později roku 1948 došlo ke změně u vězeňského personálu, který nově podléhal zákonu č. 321/1948 Sb., o uniformovaném Sboru vězeňské strážce. V roce 1953 vznikl Řád nápravných zařízení, jenž stanovil strukturu nápravných zařízení. Bylo tedy zavedeno nové dělení do šesti stupňů střežení, kde se odsouzení umísťovali podle závažnosti a povahy trestného činu. Řád pro výkon trestu odnětí svobody v nápravných zařízeních upravoval mimo jiné i tzv. třídní nepřátelé, pro které byly podmínky práce velmi přísné. Ti, kteří patřili do této skupiny museli vykonávat velmi namáhavé fyzické práce za nízké finanční ohodnocení. O dva roky později byl vydán další dokument – Řád pro nápravně pracovní tábory, v němž byly vymezeny čtyři typy táborů, ve kterých odsouzení vykonávali práci (Kýr, c2023).

Začátkem 60. let 20. století došlo k razantní změně v oblasti vězeňství, jelikož na ní byly kladeny stále větší požadavky. Proto se vydal zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, s kterýmž přišla v platnost nová diferenciaci. Tentokrát se jednalo o zařazení odsouzených do tří typů nápravně výchovných skupin, s kterými se pojily jednotlivé typy nápravně výchovných ústavů. V prvním stupni se osoba mohla ocitnou za předpokladu, že spáchala svůj první trestný čin, který nebyl pro společnost výrazně nebezpečný. Do druhého stupně byli zařazeni ti, jejichž čin byl nebezpečný a spáchali jej úmyslně. Ve třetím stupni se nacházeli obzvláště nebezpeční jedinci, kteří spáchali trestné činy, jako jsou například vlastizrada, teror nebo sabotáž. V souvislosti s nově vydaným zákonem se naskytl možnost přivést do vězeňské sféry vzdělané odborníky jako jsou vychovatelé, psychologové apod. (Drápal, Jiříčka a Raszková, ed., 2021)

Postupem let opět došlo k situaci, kdy bylo potřeba zavést nový řád. Proto vzešel v platnost nově nabytý zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční stráži, který byl zpracován na základě Evropských vězeňských pravidel, díky němuž se změnila celá struktura vězeňství. Zákon vymezil členy vězeňského personálu na vězeňskou stráž, justiční stráž a civilní zaměstnance. Tímto zanikl dřívější Sbor nápravné výchovy a k obstarávání jejich záležitosti se zřídila Vězeňská služba České republiky. Ta se v dnešní době zodpovídá generálnímu řediteli, který je odpovědný Ministerstvu spravedlnosti. V souvislosti s tím byly vydány další zákony, jež měly pomoci v oblasti vězeňství. Jedná se především o zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby a zákon č. 294/1994 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody (Kýr, c2023).

Dále následovala přeměna tehdejší diferenciaci věznic, jež dělila věznice na věznici s dohledem, dozorem, ostrahou a se zvýšenou ostrahou. Takovéto členění mělo více než 20letou platnost, ta však skončila 1. října 2017. Nově zavedena diferenciaci věznic se nyní dělí na věznice s ostrahou a věznice se zvýšenou ostrahou. Věznice s ostrahou se poté dále člení podle stupně zabezpečení na nízký, střední a vysoký stupeň zabezpečení (viz kap. 3.2.2.) (Drápal, Jiříčka a Raszková, ed., 2021).

3. VĚZEŇSKÝ SYSTÉM NA ÚZEMÍ ČR

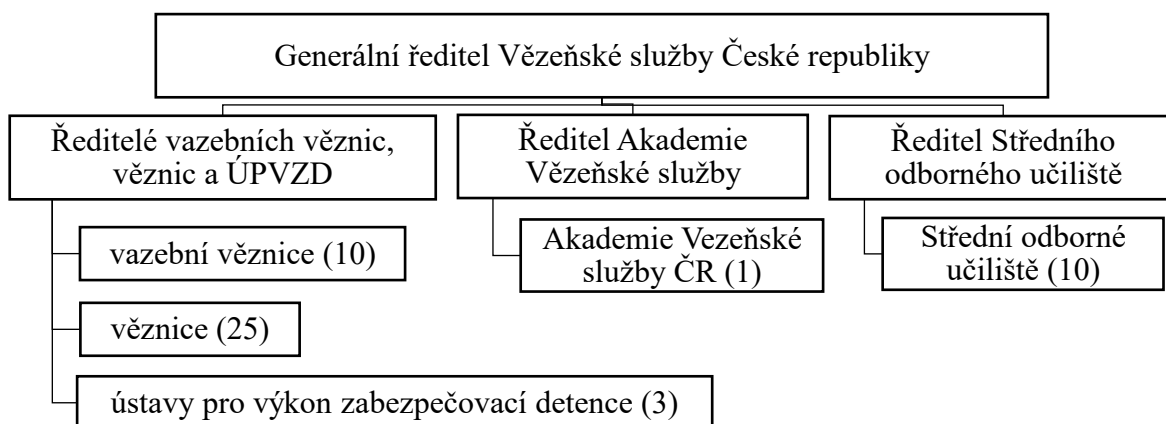
Základem pro fungující vězeňský systém v České republice je správně zorganizovaná **vězeňská služba**, která má svou vnitřní strukturu, podle níž jsou rozděleny úkoly, jež každá jednotka musí plnit. Své úkoly vykonává v jednotlivých **vězeňských zařízeních** (vazební věznice, věznice, ústavy pro výkon zabezpečovací detence), která jsou určena pro obviněné a odsouzené osoby a chovance. Neodmyslitelnou součástí tohoto systému je také **probační a mediační služba**, s níž jsou spojeny alternativní testy.

3.1. Vězeňská služba České republiky

Vězeňská služba je zřízena zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážci České republiky (dále jen „zákon o strážci“), který jej uvádí jako ozbrojený bezpečnostní sbor, jenž zodpovídá za obviněné osoby ve výkonu vazby, odsouzené ve výkonu trestu odnětí svobody a chovance ve výkonu zabezpečovací detence (vězeňská služba). Dále zajišťuje bezpečnost a pořádek při soudních řízeních (justiční stráž).

Organizační strukturu Vězeňské služby tvoří podle § 1 odst. 4 zákona o strážci následující jednotky:

- Generální ředitelství Vězeňské služby,
- vazební věznice,
- věznice,
- ústavy pro výkon zabezpečovací detence – ÚPVZD,
- Střední odborné učiliště
- Akademie Vězeňské služby České republiky.

Obrázek 2: Organizační struktura Vězeňské služby České republiky

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023a)

Generální ředitelství Vězeňské služby „je odborným orgánem pro řízení, organizaci a kontrolu Vězeňské služby a pro plnění úkolů v oblasti státní správy vězeňství. Generální ředitelství se člení na odbory a samostatné úseky. Odbory generálního ředitelství v rámci své působnosti metodicky řídí a kontrolují činnost odborných úseků v organizačních jednotkách Vězeňské služby, získané poznatky analyzují a navrhuji potřebná opatření, podílejí se na vyřizování stížností, oznámení a podnětů, zpracovávají návrhy vnitřních předpisů, podílejí se na připomínkovém řízení k právním předpisům a na zpracování právních stanovisek, připravují podklady pro jednání generálního ředitele, jeho poradních orgánů a ve stanoveném rozsahu též zpracovávají další odborné materiály a dokumenty.“ (Vězeňská služba České republiky, c2023a, str. 13).

Vazební věznice (viz kap. 3.2.1.) byly zřízeny za účelem zajištění obviněných osob, u kterých prozatím nebylo pravomocně rozhodnuto, zda spáchaly daný trestný čin. Jsou tedy ve výkonu vazby a čekají na výrok soudu o jejich vině či nevině (Hofmannová, Řepa a Otýpková, 2021).

Věznice (viz kap. 3.2.2.) představují zařízení, kde odsouzené osoby vykonávají trest odnětí svobody, jenž jim byl uložen soudem po prokázání spáchaného trestného činu (Mařádek, 2000).

Ústavy pro výkon zabezpečovací detence (viz kap. 3.2.3.) slouží pro umístění osob s mentálním a duševním postižením, které jsou svým jednáním nebezpečné pro společnost (Drápal, Jiříčka a Raszková, ed., 2021).

Střední odborná učiliště vznikla za účelem vzdělávání odsouzených osob, které vykonávají trest odnětí svobody. Jsou využívány zejména ve formě vzdělávacích aktivit (viz kap. 4.1.) s cílem prohlubovat dosavadní znalosti těchto osob pro lepší uplatnění v případě propuštění z výkonu trestu (Střední odborné učiliště, c2023).

Akademie Vězeňské služby České republiky je zřízena Ministerstvem spravedlnosti za účelem vyškolit nově přijaté příslušníky Vězeňské služby do služebního poměru. Jedná se o jedinečné vzdělávací zařízení v oblasti vězeňství v České republice. Akademie zajišťuje pro všechen nově příchozí personál základní odbornou přípravu a přípravné kurzy pro následné úspěšné složení služební zkoušky, která je vyžadována pro výkon práce ve věznicích (Akademie VS ČR, c2023).

Aby mohly výše zmíněné instituce správně fungovat je potřeba, aby příslušníci Vězeňské služby naplňovali poslání, které jim udává zákon o stráži. Ten vymezuje mimo jiné i hlavní úkoly zaměstnanců vězeňské služby. Mezi ně se řadí zejména správa a střežení vězeňských zařízení (vazebních věznic, věznic pro výkon trestu odnětí svobody, ústavů pro výkon zabezpečovací detence), taktéž i odpovědnost za dodržování zákonných podmínek pro řádný výkon vazby, výkon trestu odnětí svobody a výkonu zabezpečovací detence. Dále pak zákon o stráži provádí eskort osob na potřebná místa a zajišťuje bezpečnost v určitých budovách (viz níže). Cílí na osoby ve výkonu trestu pomocí programů zacházení, jež jsou pro odsouzené osoby důležité pro přípravu na jejich život po propuštění z výkonu trestu. Vytváří podmínky pro poskytnutí pracovních možností vězněným osobám a další úkoly, jež zákon vymezuje (Vězeňská služba České republiky, c2023a).

K zajišťování úkolu Vězeňské služby slouží dle § 3 zákona o stráži:

- vězeňská stráž,
- justiční stráž,
- správní služba a
- pověřené orgány Vězeňské služby.

Vězeňská stráž je ze zákona o stráži zodpovědná za obžalované a odsouzené osoby a chovance při jejich přemístování z cely do jiných objektů, střeží vězeňská zařízení a na požádání, se souhlasem generálního ředitele, může zajišťovat bezpečnost a kázeň místo **justiční stráže**. Jejímž hlavním posláním je střežit a dohlížet na bezproblémový průběh trestního řízení u soudu a zajišťovat pořádek v budovách ministerstev či státních zastupitelství. Taktéž může být povolána k plnění úkolu vězeňské stráže se souhlasem generálního ředitele.

Dle již zmiňovaného zákona o stráži je v § 3 odst. 6 a 8 uvedeno, že „**správní služba rozhoduje ve správním řízení podle zvláštních právních předpisů a zabezpečuje organizační, ekonomickou, vzdělávací, výchovnou, zdravotnickou a další odbornou činnost**“. „**Pověřené orgány Vězeňské služby mají postavení policejního orgánu v řízení o trestných činech osob ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence, spáchaných ve vazební věznici, věznici nebo v ústavu pro výkon zabezpečovací detence**“.

3.2. Vězeňská zařízení

Veškerá vězeňská zařízení na území ČR spadají do gesce Ministerstva spravedlnosti. Jedná se o státní instituce, které zajišťují zacházení s vězňenými osobami. Existují tři hlavní dělení vězeňských zařízení, jimiž jsou tzv. vazební věznice, věznice a speciální vězeňská zařízení (Mařádek, 2000).

Následující obrázek (č. 3) ukazuje základní informace ve spojitosti s jednotlivými typy vězeňských zařízení na území České republiky.

Vazební věznice
<ul style="list-style-type: none">
• Kdo rozhoduje o umístění: soud
• Označení skupiny osob: obvinění
• Výkon vazby je realizován: ve vazebních věznicích
• Upravuje: Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby Vyhláška č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby Vnitřní řády pro obviněné Interní předpisy
Věznice
<ul style="list-style-type: none">
• Kdo rozhoduje o umístění: soud
• Označení skupiny osob: odsouzení
• Výkon trestu se realizuje: ve věznicích
• Upravuje: Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody Vnitřní řády pro odsouzené Interní předpisy
Ústav pro výkon zabezpečovací detence
<ul style="list-style-type: none">
• Kdo rozhoduje o umístění: soud
• Označení skupiny osob: chovanci
• Výkon zabezpečovací detence se realizuje: v ústavech pro výkon zabezpečovací detence
• Upravuje: Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence Vnitřní řády pro chovance Operační manuály Interní předpisy

Obrázek 3: Základní informace o vězeňských zařízeních na území ČR

Zdroj: vlastní zpracování dle (Drápal, Jiříčka a Raszková, ed., 2021)

3.2.1. Vazební věznice

Prvním typem vězeňského zařízení jsou již zmiňované vazební věznice, do kterých jsou umístovány obviněné osoby, jimž náleží výkon vazby (Mařádek, 2000).

Na území České republiky se v současnosti nachází 10 vazebních věznic (viz obr. č. 4), ve kterých vykonávají vazbu dospělí ale i mladiství jedinci. Vazební věznice jsou umístěny jen v některých krajích (Ústecký kraj, Liberecký kraj, Hlavní město Praha, Královehradecký kraj, Jihočeský kraj, Jihomoravský kraj, Olomoucký kraj, Moravskoslezský kraj). V jiných krajích zcela chybí (Karlovarský kraj, Plzeňský kraj, Středočeský kraj, Kraj Vysočina, Pardubický kraj, Zlínský kraj).

Obrázek 4: Rozmístění vazebních věznic v České republice

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

Důvody vzetí do vazby upravuje trestní řád, dle kterého vazba slouží k zajištění osob, u nichž má soud důvodné podezření a domnívá se, že by se obviněná osoba mohla skrývat nebo uprchnout ze státu (tzv. úteková vazba). Dále pak, pokud by vyvíjela tlak na doposud nevyšlechnuté svědky a spoluobviněné osoby či jinak narušovala vyšetřování trestního stíhání (tzv. koluzní vazba). A taktéž v případech, kde je předpokládáno další trestné jednání dané osoby (tzv. předstižná vazba).

Existují ještě další typy vazeb, se kterými se lze v praxi setkat. Jedná se například o tzv. předběžnou vazbu, vydávací vazbu a vazbu předávací, jež jsou upraveny v zákoně č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.

Délka vazby je vymezena v § 72a odst. 1 trestního řádu, který udává, že celková doba trvání v trestním řízení nesmí přesáhnout:

- a) jeden rok, je-li vedeno trestní stíhání pro přečin,
- b) dva roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zločin,
- c) tři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin,
- d) čtyři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin, za který lze podle trestního zákona uložit výjimečný trest.

Tabulka (č. 4) zahrnuje celkové počty osob, které byly umístěny do vazby v letech 2017–2021. Ze získaných informací je patrné, že nejvíce osob vykonává vazbu nejdéle dva měsíce ode dne zahájení trestního řízení, naopak nejmenší zastoupení má kategorie nad 2 roky.

Tabulka 4: Počty obviněných osob dle délky strávené ve vazbě v letech 2017–2021

Délka vazby	2017	2018	2019	2020	2021
Do 2 měsíců	577	579	663	531	534
2 až 4 měsíce	408	432	391	366	337
4 až 6 měsíců	257	243	231	223	169
6 až 9 měsíců	254	228	222	181	176
9 měsíců až 1 rok	137	132	112	102	73
1 až 2 roky	162	181	154	138	75
Nad 2 roky	14	21	25	29	28
Celkem	1 809	1 816	1 798	1 570	1 392

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

Vazba může způsobit psychické narušení a výrazně zasáhnout do života obviněného. Je plna negativních dopadů, ať už se jedná o omezení základních lidských práv či odtrhnutí od rodiny (Hofmannová, Řepa, Otýpková, 2021). Proto zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby (dále jen „vazební zákon“) uplatňuje zásadu presumpce nevinny před uložením výkonu vazby. Ta spočívá v tom, že pokud obviněná osoba nebyla ještě pravomocně odsouzena, musí se na ni hledět jako na nevinnou a podle toho s ní i zacházet.

V roce 2018 nepatrně vzrostl celkový počet osob ve vazebních věznicích, avšak od následujícího roku lze pozorovat postupný a výraznější pokles obviněných osob na území České republiky (viz tab. č. 5). Při porovnání mladistvých a dospělých osob, které jsou ve vazebních věznicích je zřejmé, že mladiství tvoří sotva 1 % z celkového počtu. Ostatních 99 % je složeno z dospělých osob, kde výrazně převažují muži (93 %) nad ženami (7 %).

Tabulka 5: Vývoj obviněných osob ve vazebních věznicích v letech 2017–2021

Počet		2017	2018	2019	2020	2021
Ženy	mladistvé	0	0	1	2	0
	dospělé	128	114	140	101	96
Muži	mladiství	8	7	9	11	7
	dospělí	1 673	1 695	1 648	1 456	1 289
Celkem		1 809	1 816	1 798	1 570	1 392

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

3.2.2. Věznice pro výkon trestu

Druhým typem vězeňského zařízení na území České republiky jsou věznice, v nichž mají odsouzené osoby povinnost vykonat soudem určenou délku trestu odnětí svobody (Mařádek, 2000).

V každém kraji se nachází minimálně jedna věznice, výjimku však tvoří Jihočeský kraj, Hlavní město Praha a Zlínský kraj (viz obr. č. 5). Výše zmíněné kraje nedisponují v současné době věznicemi pro výkon trestu. Naopak největší výskyt věznic je v Jihomoravském a Středočeském kraji, které mají na svém území 4 zařízení pro výkon trestu odnětí svobody.

Obrázek 5: Rozmístění věznic pro výkon trestu v České republice

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

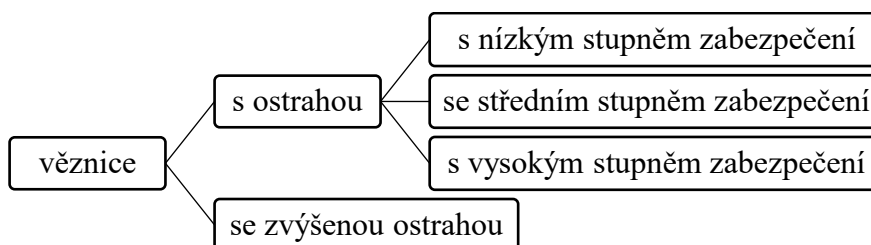
Podle zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „zákon o VTOS“) je hlavním důvodem existence věznic ochrana společnosti před protiprávními činy pachatelů

a zabránění jim v jejich budoucí trestné činnosti. Proto je účelem výkonu trestu působit na vězněné osoby tak, aby po propuštění z věznice vedly řádný a spořádaný život, který nemá tendenci se vracet k páčání trestné činnosti.

Zda je účel naplňován se vyhodnocuje prostřednictvím programu zacházení (viz kap. 4.1.). Pomocí metodického listu, kde je stanoveno, jak se mají ohodnocovat dospělé odsouzené osoby, se zpracovává výkaz. Ten slouží jako podklad při případném rozhodování o tom, jestli může být odsouzený podmíněně propuštěn, nebo jaká je jeho míra připravenosti na život mimo věznici po propuštění (Drápal, Jiříčka a Raszková, ed., 2021).

Diferenciace věznic

Od konce roku 2017 se díky nově nabyté účinnosti zákona č. 58/2017 Sb. změnila diferenciace věznic v České republice (viz obr. č. 6). Předchozí rozdělení zahrnovalo čtyři základní typy věznic (s dohledem, s dozorem, s ostrahou a se zvýšenou ostrahou). Pomocí nového rozdělení však došlo k redukci těchto typů věznic. Momentálně zahrnují pouze dva typy věznic (s ostrahou a se zvýšenou ostrahou), kde je zaveden třístupňový systém, který dělí věznice s ostrahou na oddělení podle stupně zabezpečení (s nízkým, se středním a s vysokým stupněm zabezpečení) (Drápal, Jiříčka a Raszková, ed., 2021).

Obrázek 6: Nová diferenciace věznic v České republice od roku 2017

Zdroj: vlastní zpracování dle (Drápal, Jiříčka a Raszková, ed., 2021)

Určení stupně zabezpečení je klíčové pro zařazení odsouzených do správného typu vnitřní diferenciace věznice s ostrahou. Probíhá pomocí posouzení míry vnějších a vnitřních rizik, které vězněná osoba představuje pro společnost. Vnějšími riziky se rozumí především to, za jaký trestný čin a na jak dlouhou dobu je dotyčná osoba odsouzena a zda v minulosti již vykonávala trest odnětí svobody. U vnitřních rizik se zohledňuje mimo jiné povaha spáchaného trestného činu nebo možnost útěku odsouzeného z věznice. Před nastoupením do věznice s ostrahou je prováděno vstupní lékařské vyšetření, které určí míru rizika, jenž je základním podkladem pro další faktory při rozhodování o umístění odsouzené osoby do vhodného stupně zabezpečení. O konečném rozhodnutí, do jaké věznice s ostrahou bude vězeň umístěn,

rozhoduje vždy až ředitel věznice. Odsouzený má však právo se ohradit na výsledky svého vstupního vyšetření a podat návrh, který obsahuje žádost o umístění do jiného stupně zabezpečení (zpravidla žádá o nižší stupeň). O návrhu rozhoduje místně příslušný soud (Vazební věznice Teplice, c2023).

3.2.3. Ústav pro výkon zabezpečovací detence

Třetím a zároveň posledním typem vězeňského zařízení, které se nachází na území České republiky, jsou tzv. ústavy pro výkon zabezpečovací detence. Svou působnost započaly díky nově nabyté účinnosti zákona o VZD (Věznice a ÚVZD Opava, c2023).

Ústavy pro výkon zabezpečovací detence byly vybudovány za účelem ochrany společnosti před lidmi, kteří mají stálou tendenci páchat závažné trestné činy, což z nich dělá potencionální hrozbu pro občany. (Drápal, Jiříčka a Raszková, ed., 2021). Z tohoto důvodu se na začátku roku 2009 zřídily první dva ústavy pro výkon zabezpečovací detence, jež se nachází v Moravskoslezském a Jihomoravském kraji. V roce 2022 započal svou činnost i nově vzniklý detenční ústav v Hlavním městě Praha (viz obr. č. 7), který je součástí Vazební věznice Praha Pankrác (Vazební věznice a ÚpVZD Praha Pankrác, c2023).

Obrázek 7: Rozmístění ÚpVZD v České republice

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

Do detenčních ústavů se dle trestního zákoníku mohou dostat osoby pouze na základě rozhodnutí soudu. Předpokladem pro jejich umístění do těchto zařízení je, že trestný čin byl prokazatelně spáchán osobou s duševním onemocněním, která by svým pobytem na svobodě

činila riziko pro společnost. Dále jsou zde umístovány osoby opakovaně zneužívající návykové látky, které již byly v minulosti nepodmíněně odsouzeny minimálně na 2 roky v této souvislosti, a tudíž nelze od nich očekávat upuštění od takového jednání.

Výkon zabezpečovací detence, jenž vymezuje zákon o VZD, je realizován pomocí programů, které cílí na nápravu chovanců. Jedná se o aktivity, které svým významem podporují osobnost jedince a vedou ke zlepšení jeho duševního stavu. Všechny vykonávané aktivity probíhají pod neustálým dohledem odborných zaměstnanců (psychologové, speciální pedagogové apod.).

Ze sledovaného období, které zachycuje tabulka (č. 6) je patrné, že detenční ústavy pojímají každoročně větší počet chovanců. Převážnou část osob, jimž byl nařízen výkon zabezpečovací detence, tvoří muži (90 %), zatímco ženy jsou v menšině (10 %).

Tabulka 6: Vývoj počtu chovanců v detenčních ústavech v letech 2017–2021

Počet	2017	2018	2019	2020	2021
Ženy	7	8	10	11	12
Muži	72	76	85	93	101
Celkem	79	84	95	104	113

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

3.3. Probační a mediační služba

Zájmem probační a mediační služby je zajištění efektivních a prospěšných činností směřujících k vyřešení vzniklých konfliktů vyvolaných v souvislosti s trestnou činností. Dále pak dohlížet, kontrolovat a zajišťovat potřebné náležitosti sloužící k dosažení efektivnosti při využití alternativních trestů u obviněných a odsouzených osob (Probační a mediační služba, 2021a).

Probační a mediační služba má působnost na celém území ČR, kde pomocí svých středisek, která jsou zpravidla zřízena v místech obvodních či městských soudů, uskutečňuje svou činnost. Zároveň je úzce spjata s dalšími institucemi, které taktéž pomáhají potlačovat kriminalitu. Jedná se například o soudy, státní zastupitelství či policii (Jelínek, 2021).

Probaci se tedy podle zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě (dále jen „zákon o PMS“) rozumí organizování a vykonávání dohledu nad osobami výše zmíněnými. Současně se probační činnost zaměřuje také na sledování chování odsouzených, kteří byli podmíněně propuštěni z výkonu trestu odnětí svobody. O probačním dohledu rozhoduje soud

nebo státního zástupce, který se domnívá, že je nutné dohlížet na chování odsouzeného (Probační a mediační služba, 2021b).

Realizace probačního dohledu probíhá za pomoci pracovníků probační a mediační služby, jež svou činností kladně působí na pachatele. Pomáhají jim obnovit jejich společenské vztahy a motivují je k uspořádanému stylu života. Dohled se uskutečňuje pravidelnými konzultacemi či osobními návštěvami probačního úředníka v místě trvalého pobytu pachatele (Probační a mediační služba, 2023a).

Probačním úředníkem je dle trestního řádu pověřená osoba, která zabezpečuje úkony probace a mediace v trestním řízení. Shromažďuje informace o pachateli a jeho poměrech a také podává návrhy na potrestání, schválení narovnání apod.

Mediace, jenž je vymezena v zákoně o PMS, slouží k mimosoudnímu řešení sporů, které vládnou mezi obviněnou a poškozenou osobou. Řešení sporů prostřednictvím mediace, pomocí mediátora, je možné pouze s výslovným souhlasem všech zúčastněných osob.

Mediátor je odborná nezávislá osoba, jejíž poslání směřuje především na klidné a nestranné řízení komunikace mezi dotčenými účastníky tak, aby došli k oboustranně přijatelnému závěru. Během mediace má obviněný možnost objasnit poškozenému příčiny svého jednání v dané situaci a případně se mu za to také omluvit a sjednat nápravu (Probační a mediační služba, 2023b).

O provedení mediace může zažádat jakákoliv osoba, která byla přímo i nepřímo postihnuta daným trestným činem. Mediace lze zprostředkovat kdykoliv v průběhu trestního řízení, je bezplatná. Může být zahájena také na popud soudce, policie apod. (Probační a mediační služba, 2021c)

Výsledkem mediační činnosti je vyhotovení zprávy mediátorem, která slouží jako podklad pro státního zástupce či soudce (Štern, Ouředníčková a Doubravová, et al., 2010).

3.3.1. Alternativní tresty

V současné době neexistuje jednotná právní úprava, která by definovala pojem alternativního trestu. Obecně se tedy jedná o trest, který je vykonáván na svobodě, avšak s částečným omezením práv odsouzeného. Uložit ho může pouze soudce po zhodnocení činu pachatele, a to v případech, kdy pachatel spolupracuje, přebírá vinu za svůj čin a převažují u něj pozitivní osobnostní rysy (Černíková, 2008).

Lze říci, že využití alternativních trestů je užitečné jak pro stát, tak i pro odsouzené osoby. Z ekonomického hlediska se oplatí ukládat alternativní tresty, jelikož se tím sníží náklady na věznění osob, které zahrnují např. pobyt ve věznici a s tím spojené provozní náklady a náklady na zajišťování stravy pro odsouzené apod. Tím se i částečně zredukuje počet vězněných osob ve věznicích a odpadne případná povinnost zajišťovat výstavbu nových vězeňských zařízení. Nicméně alternativní tresty nejsou zadarmo, a proto je nutno počítat s administrativními náklady, ale i přesto jsou finančně výhodnější než trest odnětí svobody. Pro odsouzené osoby jsou alternativní tresty vhodné, jelikož se vyhnou vězeňskému prostředí, které by na ně mohlo mít negativní dopad, jinak řečeno způsobit jim tzv. kriminální infekci (Jelínek, 2021).

Nejběžnější typy alternativních trestů

Trest obecně prospěšných prací se zavedl v roce 1995, čímž patří mezi nejstarší alternativní tresty, které se v České republice vyskytují. Ukládá se za předpokladu, že si z něj pachatel odnese poučení a v budoucnu již nevykoná žádný přečin, za který by musel znovu absolvovat obecně prospěšné práce. Jedná se o mírný trest, jelikož odsouzený může chodit do svého zaměstnání a trávit čas se svou rodinnou (Jelínek, 2021).

Trest obecně prospěšných prací ukládají výhradně soudy v souladu s trestním zákoníkem, a to v délce trvání od 50 do 300 hodin u dospělých, od 50 do 150 hodin v případě mladistvých. Pro uložení trestu nesmí pachatel vykonat trestný čin, který by převyšoval zákonem stanovenou horní hranici pěti let. Při ukládání trestů se zohledňují důležité faktory, jako je např. zdravotní stav pachatele (Černíková, 2008).

Obecně prospěšné práce se vykonávají výhradně ve volném čase odsouzeného, za výkon této práce mu nenáleží žádné finanční ohodnocení. Práce musí být vykonány do jednoho roku od nařízení soudu (Štern, Ouředníčková a Doubravová, et al., 2010). V případě, že odsouzený vykoná trest obecně prospěšných prací do jednoho roku ode dne nařízení soudem, dochází k zahazení odsouzení a hledí se na něj, jako by nikdy nebyl odsouzený (Jelínek, 2021).

V rámci obecně prospěšných prací se vykonávají činnosti, které jsou již podle názvu veřejně prospěšné. Jedná se tedy o práce jako jsou úklid či údržba veřejného prostranství, charitativní, náboženské, kulturní, humanitární a mnoho dalších (Probační a mediační služba, 2021d).

Trest domácího vězení je jedním z novějších trestů, které lze alternativně uložit. Od roku 2010 byl zahrnut do nového trestního zákoníku (Jelínek, 2021). Může být ukládán pouze

v případě spáchání přečinu, u kterého je zákonem horní stanovená trestní sazba do pěti let (Probační a mediační služba, 2021e).

Jeho podstata tkví v dodržování času, ve kterém se odsouzený musí nacházet v místě svého bydliště. Zpravidla je tato doba stanovena od 20 hodiny večerní do 5 hodiny ranní (Štern, Ouředníčková a Doubravová, et al., 2010). Soud může za určitých okolností, v rámci trestního zákoníku, stanovit odlišnou dobu strávenou v místě bydliště, jestliže přihlédne například k pracovní době odsouzeného zaměstnance anebo k potřebám nezletilého dítěte, o které odsouzený pečuje. Doba trvání trestu domácího vězení nesmí překročit hranici dvou let.

Dohled nad výkonem trestu domácího vězení provádí dle trestního řádu probační a mediační služba. Pomocí speciálního systému jsou odsouzení vzdáleně monitorováni, což probačnímu úředníkovi umožňuje zjistit polohu, kde se daná osoba nachází. Druhým způsobem, jak mít přehled, zda odsouzená osoba dodržuje nařízení výkonu trestu domácího vězení, je namátková kontrola, kterou provádí probační úředník. Osoba, které byl nařízen trest domácího vězení je, podle vyhlášky č. 223/2021 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení (dále jen „vyhláška o kontrole trestu“), povinna poskytnout součinnost probačnímu úředníkovi při jeho návštěvě v místě trvalého bydliště. Ten se prokáže služebním průkazem.

Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce je také poměrně novým typem alternativního trestu, jehož účinnost je datována k 1. 1. 2010 (Štern, Ouředníčková a Doubravová, et al., 2010).

Tento trest je ukládán soudem podle trestního zákoníku problémovým pachatelům, kteří se proviní úmyslným trestným činem v oblasti sportovních událostí, zejména při fotbalových, hokejových a podobných utkáních. Dále pak pachatelům, kteří se dopouštějí úmyslné trestné činnosti při kulturní či jiné společenské události. Zákaz vstupu může trvat až deset let.

Má-li probační pracovník pochybnosti o respektování zákazu, může pachateli nařídit, aby se v době konání jemu zakázané akce bezpodmínečně dostavil na služebnu Policie ČR a setrval tam do jejího skončení (Probační a mediační služba, 2022).

4. ZACHÁZENÍ S ODSOUZENÝMI VĚZNI V ČR

Následující kapitola pojednává o programech zacházení s odsouzenými osobami ve výkonu trestu odnětí svobody. Jsou zde rozepsány jednotlivé programy, vymezené vyhláškou ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „řád VTOS“), ve kterých je rozebrána náplň jednotlivých aktivit, které vězněné osoby vykonávají, ať už dobrovolně anebo povinně.

Dále se zaměřuje na formy utužování vztahů mezi odsouzenými a jejich blízkými osobami, které mají právo s nimi udržovat vzdálený či osobní kontakt za pomoci telefonátů, balíků/korespondence, nebo také návštěvami ve vězeňském zařízení.

4.1. Programy zacházení

Hlavními prameny, které upravují problematiku programů zacházení s odsouzenými jsou zákon o VTOS a řád VTOS. Zde jsou stanoveny zákonné formy a metody, které jsou podkladem pro vhodné určení a vytvoření individuálního plánu odsouzeným osobám, kterým byl nařízen výkon trestu na dobu delší než čtvrt roku. V programech zacházení se zohledňují dovednosti a pracovní zkušenosti, zájmy a také přístup odsouzeného tak, aby byl na konci výkonu trestu naplněn požadovaný cíl – resocializace (Věznice Karviná, c2023a).

Programy zacházení se dle § 36 odst. 2 řádu VTOS člení na:

- a) *pracovní aktivity,*
- b) *vzdělávací aktivity,*
- c) *speciální výchovné aktivity,*
- d) *zájmové aktivity,*
- e) *oblast utváření vnějších vztahů.*

4.1.1. Pracovní aktivity

Součástí výkonu trestu odnětí svobody jsou již zmiňované pracovní aktivity, které mají odsouzeným osobám pomoci k vhodnému a zároveň potřebnému zaplnění času ve věznici. Cílem je osvojit si pracovní návyky a prohloubit pracovní schopnosti vězněných osob, které by potencionálně mohly uplatnit po propuštění z výkonu trestu na svobodu. Taktéž by je měly naučit pravidelnosti a ukázněnosti, kterou zaručeně budou potřebovat v řádném životě, a tím snížit možnost recidivy (Veteška a Fischer, 2020).

Pracovní aktivity se dále člení podle § 36 odst. 4 řádu VTOS na:

- a) zaměstnávání,
- b) práci potřebnou k zajištění každodennímu provozu věznice,
- c) pracovní terapie.

Vykonávat práci jsou povinni všichni odsouzení, kteří nedosáhli věku 65 let a jejichž zdravotní stav jim nebrání k zařazení do výkonu práce (viz tab. č. 7). Tuto zákonnou povinnost mají bez ohledu na to, zda jí budou vykonávat v prostorách věznice nebo na pracovištích v soukromém sektoru, ke kterému je potřeba písemného souhlasu odsouzené osoby. Za vykonanou práci lze získat finanční prostředky (viz tab. č. 8), kterými pak odsouzení disponují (Drápal, Jiříčka a Raszková, ed., 2021).

Mezi nejběžnější práce, které jsou potřebné vykonat v rámci zajištění provozu věznice patří zejména práce v kuchyni (kuchař, pomocná síla), se kterou souvisí také vydávání stravy. Dále pak pracovní pozice týkající se úklidu (praní prádla – prádelna, vytírání chodeb, umývání sprch a hygienických zařízení), a také ostatní práce jako například práce ve skladu či v dílně (Vazební věznice a ÚPVZD Brno, c2023).

Pracovní terapií se rozumí práce odsouzených pod odborným dozorem zaměstnance věznice. Jedná se o práce, které svým charakterem nejsou obtížné na pochopení ani na samotné provedení. Jsou to zejména pomocné práce jako natírání, šití apod. (Fráňa, 2017)

Tabulka 7: Počet odsouzených schopných vykonávat práci za období 2017–2021

Prostory pracovního zařazení	2017	2018	2019	2020	2021
Vnitřní provoz a vlastní výroba	2 727	2 761	2 832	2 841	2 799
Provozovny střediska hospodářské činnosti	3 457	4 191	4 181	3 714	3 569
Cizí podnikatelské subjekty	2 265	1 906	1 605	1 006	469
Celkový počet zaměstnaných odsouzených	8 449	8 858	8 618	7 561	6 837

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

Tabulka 8: Průměrné měsíční odměny (v Kč) odsouzených osob v letech 2017–2021

Prostory pracovního zařazení	2017	2018	2019	2020	2021
Vnitřní provoz a vlastní výroba	4 205	4 928	5 301	6 632	6 950
Provozovny střediska hospodářské činnosti	3 632	4 049	4 220	4 839	5 175
Cizí podnikatelské subjekty	3 718	4 423	4 623	5 605	5 846
Průměrná měsíční odměna	3 790	4 345	4 576	5 488	5 809

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

4.1.2. Vzdělávací aktivity

Náplní vzdělávacích aktivit ve věznicích je snaha pomoci vězněným jedincům k lepšímu znovu začlenění se do společnosti po následném propuštění z vězeňského zařízení. Díky těmto aktivitám mají odsouzení možnost doplnit si základní vzdělání nebo získat výuční list v daném oboru (Jůzl, 2017). Přístupnost ke vzdělávání zajišťuje každá věznice odlišně. Nicméně je zde několik způsobů, jak mohou být uplatněny. Například existuje možnost studia na určených odborných učilištích, výuky vedené pověřeným zaměstnancem vězeňské služby anebo také korespondenční formou (např. kurzy) (Veteška a Fischer, 2020).

Takovéto vzdělávání se dále rozlišuje na formální a neformální. U formálního vzdělávání hraje důležitou roli to, že dané vzdělání prostřednictvím jakékoliv vzdělávací instituce (např. ZŠ, SOU, SŠ, VOŠ, VŠ) je zakončeno dokladem, který prokazuje stupeň dosaženého vzdělání. Nejčastějšími studijními obory, ve kterých se odsouzení vzdělávají, jsou manuální práce (zednictví, malířství, zahradničení atd.). Kdežto u neformálního vzdělávání se obecně jedná o jakýkoliv kurz (rekvalifikační, vzdělávací atd.) zprostředkovaný zaměstnancem věznice, který má odbornost v dané oblasti (vychovatel, psycholog, terapeut). Kurz může, ale nemusí, být zakončen dokladem, tak jako v případě formálního vzdělání. Mezi nejčastěji nabízené kurzy se řadí výuka jazyků, finanční a právní gramotnosti a také všeobecného přehledu (Vězeňská služba České republiky, c2023a).

V souladu s řádem VTOS nesmí být za žádných okolností zřejmé, že doklad, který vězeň obdrží, získal v době, kdy vykonával trest odnětí svobody.

Vzdělávání odsouzených na středních odborných učilištích zachycuje tabulka (č. 9), kde jsou uvedeny celkové počty zájemců o studium ve školských vzdělávacích střediscích v České republice (Heřmanice, Kuřim, Pardubice, Plzeň, Rýnovice, Stráž pod Ralskem, Světlá nad Sázavou, Valdice, Všehrady, Znojmo).

Tabulka 9: Počty odsouzených osob se zájmem o vzdělání na SOU v letech 2017–2021

Vzdělání	2017	2018	2019	2020	2021
Učební obor	422	486	592	581	587
Kurz	388	961	1 080	927	842
Celkem	810	1 447	1 672	1 508	1 429

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

4.1.3. Speciálně výchovné aktivity

Představují souhrn aktivit směřujících k nápravě odsouzeného pomocí psychologických, pedagogických a terapeutických znalostí, kterými disponují zaměstnanci věznice a jsou oprávněni jimi působit na vězněné osoby v rámci naplňování programu zacházení. Aktivity se realizují prostřednictvím skupinových nebo individuálních činností (Věznice Jiřice, c2023).

Podle řádu VTOS se zaměřují převážně na důsledky, které vznikly v souvislosti s jednáním odsouzené osoby a také na příčiny spáchání trestného činu. Dále pak sledují a zkoumají typologii osobnosti se záměrem zacílení se na konkrétní změny ve vnímání a přístupu odsouzeného k životu. Dlouhodobým působením těchto aktivit může dojít k zásadnímu přehodnocení žebříčku hodnot, který odsouzený doposud měl (Jůzl, 2017).

Mezi nejčastější speciálně výchovné aktivity lze zařadit například poradenství nebo skupinové sezení pro drogově závislé osoby, diskusní kroužek či přednášky na téma správného chování a vystupování ve společnosti (etikety). Ve věznicích také existují resocializační programy, které se zaměřují na určitou problematiku. Jedním z nich je například Program ZZZ (Věznice Rapotice, c2023).

Zmíněný Program 3Z neboli „Program Zastav se, Zamysli se, Změn se“ se v českých věznicích objevuje čím dál častěji. Je to převzatý projekt, který pochází z Velké Británie a byl přepracován personálem vězeňské služby a pracovníky probační a mediační služby tak, aby byl v souladu s českými zákony. Program usiluje o motivování odsouzených osob ve výkonu trestu s odnětím svobody k získání nadhledu nad světem a svou trestnou činností a tím snížil opětovné riziko jejich recidivy. V rámci Programu 3Z plní různé úkoly směřující k rozvoji kritického myšlení, komunikačních dovedností a posílení své sebedůvěry. Učí se pracovat se svými vnitřními pocity v oblasti pocitů méněcennosti, frustrace nebo návalů agrese (Věznice Příbram, c2023).

Dalším resocializačním programem, který se vyskytuje v českých věznicích je Program VIT (Victim impact training – „Vnímám i Tebe“), jenž je od začátku roku 2018 realizován v 7 věznicích. Jeho účelem je ukázat osobám, které jsou odsouzené za násilné trestné činy, co mohly nebo co způsobily svým obětem a okruhu jejich blízkých osob. Klíčové je vžít se do role poškozené osoby, přijmout odpovědnost za své činy a hledat způsob, jak nejlépe vykompenzovat napáchané škody, za které jsou odsouzené osoby odpovědné. Program probíhá pod vedením lektorů z probační a mediační služby nebo vězeňské služby ve skupinách o maximální kapacitě 10 vězněných osob (Věznice Heřmanice, c2023).

4.1.4. Zájmové (volnočasové) aktivity

Podstatnou součástí programů zacházení tvoří také zájmové aktivity, které slouží k tomu, aby se odsouzené osoby naučily smysluplně využívat svůj volný čas. Po propuštění by tak měly být schopny se aktivně zapojit do společenského dění (Jůzl, 2017).

Tyto aktivity mají pozitivní vliv a napomáhají k regeneraci po vykonané práci ve věznici, udržují duševní i fyzické zdraví a také mohou kladně ovlivňovat chování odsouzených (Veteška a Fischer, 2020).

Aktivity, které vykonávají odsouzení ve svém volném čase, jsou dle řádu VTOS dozorovány a vedeny zaměstnanci vězeňské služby, kteří k tomu mají příslušná oprávnění. Mohou tak dopomoci odsouzeným s prohloubením jejich dosavadních poznatků.

Podle Jůzla (2017, s. 374) se volnočasové aktivity, které mají svou aktivní a receptivní stránku, rozdělují podle jejich charakteru na:

estetické, pro které je v jejich aktivní stránce důležité zapojit odsouzeného jedince přímo do požadované aktivity, tzn. nechat ho volně vytvářet své dílo. Vězni zde rozvíjejí svou představivost a fantazii. Kroužků, kde se mohou projevit je mnoho. Mohou to být například čtenářské, keramické, modelářské, pěstitelské, dramatické kroužky nebo také klasické stolní a karetní hry, které mezi sebou vězni hrají, případně mohou samostatně luštit sudoku, křížovky apod. Kdežto pro receptivní stránku je typické, že se odsouzený aktivně nezapojuje do daných aktivit, ale snaží se vnímat jejich celkový obraz svými smysly. Jedná se například o poslech hudby a sledování pořadů v televizi.

Sportovní a tělovýchovné aktivity, u kterých je, stejně jako u aktivní stránky v případě estetického charakteru volnočasových aktivit, kladen požadavek na jednotlivce, aby osobně vykonával určitou činnost. S tím rozdílem, že se jedná o sportovní aktivity – stolní tenis, basketbal, šachy, posilování a mnoho dalších. K uskutečňování těchto aktivit jsou vymezené prostory na venkovním území věznice (hřiště) nebo také místnosti ve vězeňském zařízení. V případě receptivní stránky se jedná o to, že vězněná osoba se přímo nezapojuje do sportovní aktivity, ale pouze ji sleduje, ať už se jedná o sledování sportovní události v televizi nebo fandění při vězeňských sportovních turnajích, které jsou organizovány vězeňskou službou. Pro podporu zapojení vězněných osob do her slouží odměny, které jsou určeny pro výherní týmy anebo jako ceny útěchy za účast např. ve sportovním turnaji.

4.1.5. Oblasti utváření vnějších vztahů (extramurální aktivity)

Veškeré aktivity v oblasti utváření vnějších vztahů jsou cíleny na to, aby se odsouzené osoby připravily na život po propuštění. Připravují je na každodenní činnosti, se kterými se budou setkávat v běžném životě. Slouží k posílení individuality a samostatnosti jedince, proto se mimo věznice konají praktické nácviky, kde si odsouzení mohou vyzkoušet, jak mají například vyřídit své záležitosti na úřadech, zvládnout dopravní situace, provést nákup apod. (Drápal, Jiříčka a Raszková, ed., 2021) Tyto aktivity probíhají po celou dobu jejich trvání pod dohledem pověřeného zaměstnance konkrétní věznice (Věznice Valdice, c2023).

Zároveň cílí také na udržování sociálních vazeb s okolím. Jedná se převážně o komunikaci s blízkými osobami pomocí korespondence, telefonátů či osobních návštěv (viz kap. 4.2.) (Věznice Vinařice, c2023).

Občas však nastane situace, kdy vězněná osoba neudržovala žádné vztahy se svým okolím, když byla ještě na svobodě. Právě pro ně (ale i ostatní vězně) jsou zde dobrovolníci, kteří pravidelně docházejí do vězeňských zařízení, aby jim mohli poskytnout alespoň pastorační návštěvy (Jůzl, 2017). Ve věznicích bývá sbor vězeňských kaplanů, kteří jsou pověřeni svou církví, aby poskytovali duchovní služby vězněným osobám. Kaplani provádí také bohoslužby a další aktivity, které mohou být pro odsouzené osoby velmi nápomocné v situacích, kdy jim chybí vůle, aby zvládly život ve věznici (Věznice Světlá nad Sázavou, c2023). Ze zákona o VTOS však není žádný odsouzený povinen účastnit se náboženských aktivit, ale pokud o ně požádá, musí mu být vězeňskou službou umožněny.

4.2. Styk a komunikace s okolním světem

Osoby s trestem odnětí svobody by měly zachovávat rodinné vazby a snažit se komunikovat i s lidmi mimo vězeňské prostředí, kteří jim poskytnou aktuální informace o stavu ve světě. Bez takového kontaktu a zájmu by mohlo docházet k tzv. prizonizaci, kdy se vězňům snižuje vnímání společenských hodnot, díky čemuž se stává, že častěji upadávají do deprese a projevují se u nich výraznější stavy podrážděnosti a agrese. Proto je pro vězněné osoby komunikace s vnějším světem zásadní. Bývá zprostředkována převážně formou telefonních hovorů, zasíláním korespondence a přijímáním balíčků, návštěv blízkých osob do vězeňského zařízení a v ojedinělých případech pak může vězeň na určitou dobu opustit věznici, tedy dočasně přerušit výkon trestu (např. při úmrtí blízké osoby a následné účasti na jejím pohřbu) (Drápal, Jiříčka a Raszková, ed., 2021).

4.2.1. Telefonní hovory

Každé vězněné osobě je na základě písemné žádosti zpravidla vydávána speciální telefonní karta, která slouží pro hovory vězňů mimo vězeňská zařízení. Na této kartě je povoleno mít až 5 kontaktů na osoby blízké. Kontakty se uvádí již v písemné žádosti. Pakliže by vězněná osoba chtěla mít na telefonní kartě více než 5 kontaktů na osoby blízké, musí o to znovu písemně požádat. O žádosti na navýšení počtu kontaktů rozhoduje ředitel věznice, případně zaměstnanec jím pověřený (Drápal, Jiříčka a Raszková, ed., 2021).

Věznice disponují telefony, které jsou vymezeny pro účely komunikace odsouzených s blízkými osobami nebo jejich obhájci či advokáty, kteří je zastupují. Doba, ve které se smí telefony využívat, je vymezena ve vnitřním řádu dané věznice v rámci zákona o VTOS.

Všechny telefonáty uskutečněné mezi odsouzeným a osobou blízkou podléhají kontrole vězeňské služby. Ta má oprávnění odposlouchávat vedenou konverzaci, ať už ze zvukového záznamu nebo při aktuálním hovoru. Pokud se daný zaměstnanec domnívá, že obsahem rozhovoru je plánování trestného činu, má právo telefonát neprodleně ukončit a záznam předat orgánu činném v trestním řízení (Věznice Rýnovice, c2023).

V opačném případě, kdy probíhá hovor mezi odsouzeným a osobou, která ho právně zastupuje, je zakázáno monitorování telefonátu, jelikož vězeňská služba není podle řádu VTOS oprávněná k tomuto odposlechu.

4.2.2. Korespondence

Korespondenci pro vězněné osoby rozděluje vězeňská služba podle toho, komu je určena, jedná se tedy buď o soukromou, nebo úřední korespondenci. Ať tak či tak, jde pouze o písemné sdělení, které si mezi sebou vzájemně vyměňují dvě strany. Při soukromé korespondenci se jedná o osoby s trestem odnětím svobody a osoby jim blízké. V případě úřední korespondence probíhá písemná komunikace mezi odsouzeným a osobou zastupující státní orgán (např. obhájce nebo advokát vězněné osoby) (Drápal, Jiříčka a Raszková, ed., 2021).

Soukromá korespondence může být kontrolována zaměstnanci vězeňské služby, kteří mají nárok znát obsah těchto psaní. Díky takovýmto zásahům do soukromí jedinců je možno předejít případným nebezpečným aktivitám vězněných osob (např. plánování útěku, příprava pomsty). V případě zjištění nekalých úmyslů je dopis předán orgánům činným v trestním řízení. Množství odeslané korespondence záleží pouze na vězněné osobě, náklady na poštovné si hradí ze svých finančních prostředků (Věznice Oráčov, c2023).

U korespondence úřední je naopak zakázáno, aby její obsah znal někdo jiný než vězněná osoba a příslušná osoba, které byl dopis určen. Odsouzenému, který je negramotný, poskytuje vězeňská služba součinnost. Zajistí mu pomoc v písemném vyjádření a také mu na jeho žádost přečte, co je obsahem doručené korespondence. V situaci, kdy není osoba s trestem odnětí svobody dostatečně finančně zajištěna tak, aby mohla odeslat úřední korespondenci, je povinností příslušné věznice uhradit tento poplatek ze svých nákladů (Věznice Pardubice, c2023).

Odsouzené osoby mají podle řádu VTOS dvě možnosti, jak zaslat korespondenci. Buď ji předají vychovateli anebo ji vloží do uzamykatelné schránky, která je zřízená ve věznici. Ze schránky se dopisy vybírají a odesílají ještě téhož dne.

4.2.3. Balíčky

Balíčky zasílané odsouzeným vězňům mohou obsahovat pouze základní osobní potřeby a potraviny, i ty však podléhají určitým pravidlům. Základem je, že obsah takového balíčku nesmí přesáhnout 5 kilogramů a mohou být přijímány pouze jednou za 6 měsíců. Nejčastěji je tato možnost využívána jako forma dárku pro odsouzeného k jeho narozeninám (Věznice Odolov, c2023).

Výjimku ze zákona o VTOS tvoří balíčky jejichž obsah se skládá z běžných tiskovin (časopisy, knihy apod.), které nepodporují rasovou, národnostní či jinou nenávistnou tendenci. Další výjimkou jsou oděvy pro vězněné osoby a potřeby, které jsou nedílnou součástí pro výkon práce ve vězení, nebo jsou určeny k naplnění zájmových činností, případně slouží k podpoře vzdělávání.

Mezi nepovolené předměty patří například finanční prostředky, zbraně a výbušniny, psychotropní a alkoholické látky, jakékoliv léky a nápoje, potraviny, které nejsou určené pro dlouhodobé skladování, nekolkované cigarety, přípravky obsahující líh anebo také veškeré tekutiny, které jsou umístěny do tlakových nebo skleněných lahví. Jestliže balíček obsahuje nepovolené předměty, je vrácen odesílateli a náklady na zaslání zpět hradí odsouzený. Potraviny s prošlým datem spotřeby jsou likvidovány přímo ve věznici (Věznice Nové Sedlo, c2023).

Veškeré balíčky, které jsou přijímány do vězeňského zařízení, podléhají kontrole prováděné vězeňskou službou příslušné věznice. Kontroly probíhají za pomoci technických prostředků a služebních psů. Při jakékoliv manipulaci s balíčky se musí dodržovat hygienická

pravidla a brát ohled na obsah balíčku, s čímž je spojeno šetrné zacházení a opatrnost při kontrolách (Drápal, Jiříčka a Raszková, ed., 2021).

V situaci, kdy je balíček bezvadný, si jej může odsouzený podle řádu VTOS převzít, což následně stvrdí svým podpisem do knihy předaných balíčku, kterou věznice povinně vedou.

4.2.4. Návštěvy

Předtím, než proběhne samotná návštěva pro vězněné osoby, je zapotřebí vyplnit písemnou žádost, ve které musí odsouzený uvést základní náležitosti. Do žádosti se zapisuje datum plánované návštěvy, nacionále a adresy osob, které chtějí navštívit vězně. Takto sepsanou žádost je nutné předat v dostatečném předstihu vychovateli (Drápal, Jiříčka a Raszková, ed., 2021).

Před samotným vstupem do věznice je podmínkou, aby se navštěvující osoba prokázala svým platným dokladem totožnosti vězeňské strážní, která jí ověří a zároveň zhodnotí, zda tato osoba není pod očividným vlivem omamných látek, jelikož takovými osobám je vstup zakázán (Věznice Karviná, c2023b).

Osoba, která přijde navštívit odsouzeného, je dále povinna podrobit se detekčním kontrolám a odložit veškeré své věci, které budou následně zrentgenovány. Kontrola vykonávaná pomocí rentgenového zařízení slouží ke zjištění, zda u sebe návštěvník nemá zakázané předměty. Mezi tyto se řadí střelné a palné zbraně, výbušniny, mobilní telefony, alkoholické nápoje a mnoho dalších. Pokud z jakýchkoliv důvodů návštěvník nesouhlasí s provedením prohlídky, je mu vstup do věznice odepřen (Věznice Bělušice, c2023).

Délka návštěv u odsouzených osob je ze zákona o VTOS určena na 3 hodiny v průběhu jednoho kalendářního měsíce, kdy čas konání návštěvy blízkých osob určuje ředitel věznice. Nejvyšší počet návštěvníků, kteří mohou odsouzeného navštívit ve stejný čas je dán vnitřním řádem věznice, většinou je tento počet stanoven na čtyři osoby. V případě, kdy je návštěvníkem dítě do 15let, musí být doprovázeno zletilou osobou.

V jednotlivých věznicích se dny návštěv liší, každá si je může stanovit dle svého. Věznice by měly přizpůsobit návštěvy podle potřeb vězněných osob s ohledem na vzdálenost, kterou navštěvující osoby musí dojíždět, taktéž na malé děti, které nevydrží dlouhé návštěvy. Proto existuje tzv. dělení návštěv, kde je možnost přizpůsobit individuálně délku návštěv, samozřejmě však v celkové zákonné délce, na kterou mají jednotlivé skupiny vězněných osob nárok (Drápal, Jiříčka a Raszková, ed., 2021).

5. ANALÝZA DAT OSOB S TRESTEM ODNĚTÍ SVOBODY

Kapitola je zaměřena na analýzu dat, týkají se osob ve výkonu trestu odnětí svobody. Jejím hlavním cílem je zjistit, které osoby na území České republiky byly nebo stále jsou nejvíce odsuzovány do výkonu trestu odnětí svobody podle vybraných hledisek. V druhé části práce se nachází provedená komparace jednotlivých kritérií v roce 2017 oproti roku 2021.

Pro účel analýzy byly vybrány čtyři výchozí atributy. Prvním z nich je délka nařízeného výkonu trestu, která byla uložena odsouzeným osobám. Dále pak věk a nejvyšší dosažené vzdělání odsouzených osob při nástupu do výkonu trestu. Posledním vybraným kritériem je pohlaví osob, jež je sledováno v průběhu podkapitol zabývajících se předchozími hledisky.

Veškerá data k provedení analýzy byla získána ze statistických ročenek Vězeňské služby České republiky, jež jsou volně přístupné na internetových stránkách VS ČR. Ročenky jsou každoročně vydávány a lze v nich najít mnoho informací nejen o odsouzených osobách, ale také o činnosti vězeňské služby, jejím hospodaření apod.

Pro analýzu bylo vybráno pětileté období od roku 2017 až do roku 2021. Důvodem tohoto výběru byl fakt, že statistická ročenka za rok 2022 v době psaní této práce ještě nebyla vydána.

V úvodní části kapitoly je vymezena celková obsazenost věznic v České republice, do níž jsou zahrnuty i mladistvé osoby. Dále pak vězněné osoby rozlišeny podle pohlaví a jejich obecné rozdělení do určitého stupně zabezpečení v případě věznic s ostrahou.

Následující podkapitoly pojednávají o již zmiňované délce nařízeného trestu odnětí svobody, věkovém složení a nejvyšším dosaženém vzdělání odsouzených žen a mužů. V závěrečné části práce se nachází porovnání statistických výsledků z předchozích podkapitol. Je zde popsána rozdílnost vykázaných dat ze statistických ročenek Vězeňské služby České republiky z roku 2017 oproti roku 2021.

V České republice bylo během sledovaného období průměrně evidováno necelých 18 800 osob, které byly nebo stále jsou ve výkonu trestu odnětí svobody (viz tab. č. 10). Převládá zde umístování osob do věznic s ostrahou, kde vykonává trest 94% většina všech odsouzených. Věznice se zvýšenou ostrahou tvoří 6% podíl, mladiství zde nemají ani 1% zastoupení.

Každoroční pokles vězněných osob činil průměrně 500 osob. Avšak rok 2019 se stal přelomovým kvůli pandemii Covid-19, což zapříčinilo razantní pokles odsouzených osob hned na trojnásobný počet. Nejvýraznější úbytek v průběhu let zaznamenávají věznice s ostrahou,

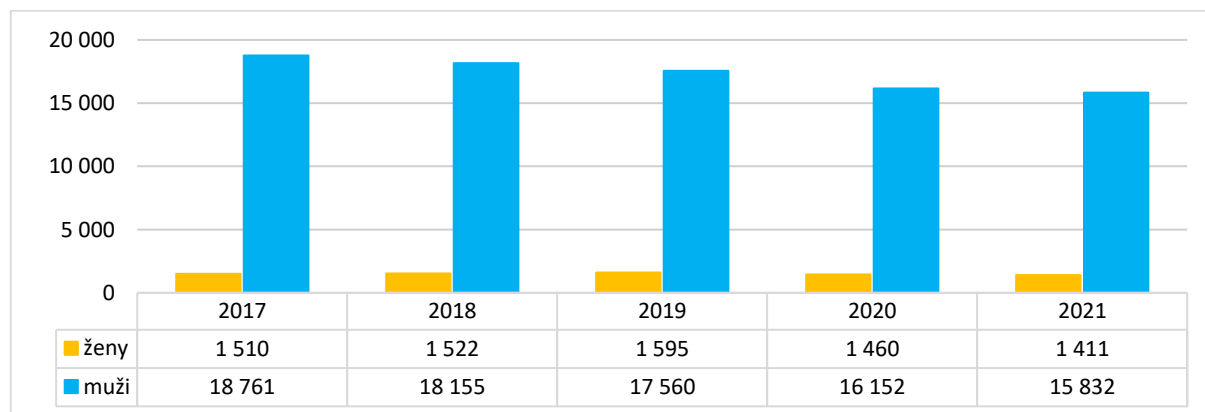
kde každý rok klesá průměr téměř o 800 odsouzených osob. Věznice se zvýšenou ostrahou však mají vzestupnou tendenci, ale ne tak výraznou, jedná se průměrně o 40 osob. Kdežto počty mladistvých, kteří jsou umísťováni do vězeňských zařízení, kolísají.

Tabulka 10: Počty osob v jednotlivých typech věznic a mladiství v letech 2017–2021

Typ věznice	2017	2018	2019	2020	2021
S ostrahou	19 203	18 577	17 969	16 394	16 025
Se zvýšenou ostrahou	1 002	1 044	1 135	1 146	1 159
Mladiství	66	56	51	72	59
Celkem	20 271	19 677	19 155	17 612	17 243

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023a)

Poměrné zastoupení odsouzených žen a mužů, v českých věznicích, zachycuje graf (viz obr. č. 8), kde jednoznačně dominuje mužské pohlaví. Žen bylo ve sledovaném období každoročně v průměru okolo 1 500, zatímco mužů téměř 17 300. V případě mužů, kteří jsou ve výkonu trestu, lze vidět klesající trend ve sledovaném období, kdežto u žen rostl celkový počet do již zmiňovaného přelomového roku 2019, po něm začaly stejně tak jako muži klesat. Průměrně tedy v pětiletém období tvořily ženy 8 % a muži 92 % z celkového složení osob umístěných ve věznicích pro výkon trestu odnětí svobody.

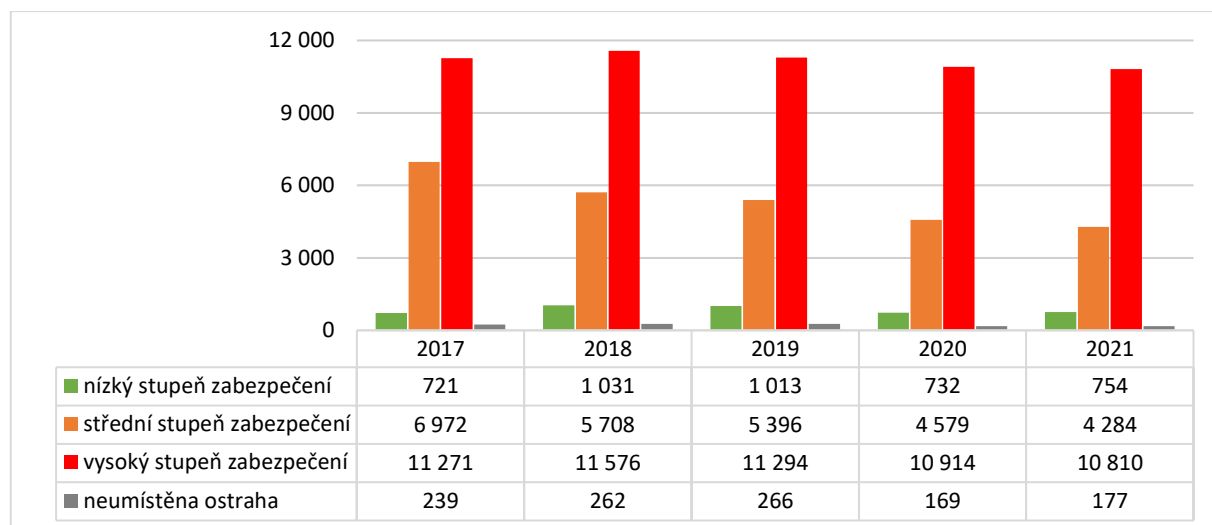

Obrázek 8: Vývoj obsazenosti věznic dle pohlaví v letech 2017–2021

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole (viz kap. 3.2.2.), tak se věznice s ostrahou dále dělí podle stupně zabezpečení na nízký, střední a vysoký stupeň zabezpečení. Graf v obrázku (č. 9) zachycuje také neumísťenou ostrahu (1 %), a to z důvodu prozatímního nerozhodnutí, do jakého stupně má být odsouzený zařazen. Nejvýraznější zastoupení tvoří průměrně 63% skupina odsouzených ve vysokém stupni zabezpečení. Ve středním stupni zabezpečení se

nachází necelá třetina osob a zbylých 5 % je zařazováno do nízkého stupně zabezpečení. Jednoznačný průměrný pokles počtu odsouzených, lze sledovat pouze v případě věznic se středním stupněm zabezpečení. Ostatní typy jsou proměnlivé napříč sledovaným obdobím.

Obrázek 9: Rozdělení věznic s ostrahou podle stupně zabezpečení v letech 2017–2021

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

5.1. Délka nařízeného výkonu trestu

Závažnost spáchaného trestného činu předurčuje délku strávenou za mřížemi, která je v konečném důsledku určena soudem. Odsouzený je tím pádem nucen vykonat trest odnětí svobody v takové délce, jaká mu byla nařízena (viz tab. č. 11).

Průměrně bývá nejčastěji udělován výkon trestu v rozmezí jednoho roku až dvou let, a to ve 22 % případů. Následně pak odnětí svobody od 6 měsíců do 1 roku, které vykonává až 20 % odsouzených osob. Nejméně nařizovaný je každoročně doživotní trest, jenž nevykonává ani 1 % z celkového počtu vězňenských osob ve sledovaném období.

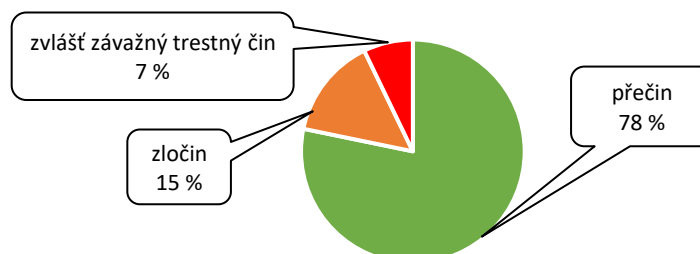
V případě porovnávání jednotlivých skupin odsouzených osob dle délky nařízeného trestu lze říci, že největší zastoupení tvoří kategorie odsouzení na půl roku až rok. Avšak jen do konce roku 2018, od následujícího roku je každoročně nejpočetněji zastoupena skupina ve výkonu trestu od jednoho roku do dvou let. Další změnou, která nastala na přelomu roku 2018/2019, je převýšení počtu osob, které byly odsouzeny v délce výkonu trestu na 2–3 roky, místo ní jsou osoby častěji odsuzovány na 3–5 let. Tresty vykonávané v délce 2–3 roky v průběhu let klesají, ostatní kategorie jsou proměnlivé.

Tabulka 11: Počty odsouzených osob dle délky nařízeného VTOS v letech 2017–2021

Délka trestu	2017	2018	2019	2020	2021
Do 6 měsíců	1 404	1 442	769	695	739
Půl roku až rok	4 826	4 596	3 447	2 893	2 958
1–2 roky	4 199	4 108	4 486	4 047	3 915
2–3 roky	3 168	2 945	2 787	2 783	2 702
3–5 let	2 802	2 747	3 190	2 987	2 875
5–7 let	1 379	1 390	1 763	1 594	1 493
7–10 let	1 250	1 236	1 259	1 191	1 166
10–15 let	788	749	893	840	817
Nad 15 let	406	416	515	538	532
Doživotí	49	48	46	44	46
Celkem	20 271	19 677	19 155	17 612	17 243

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

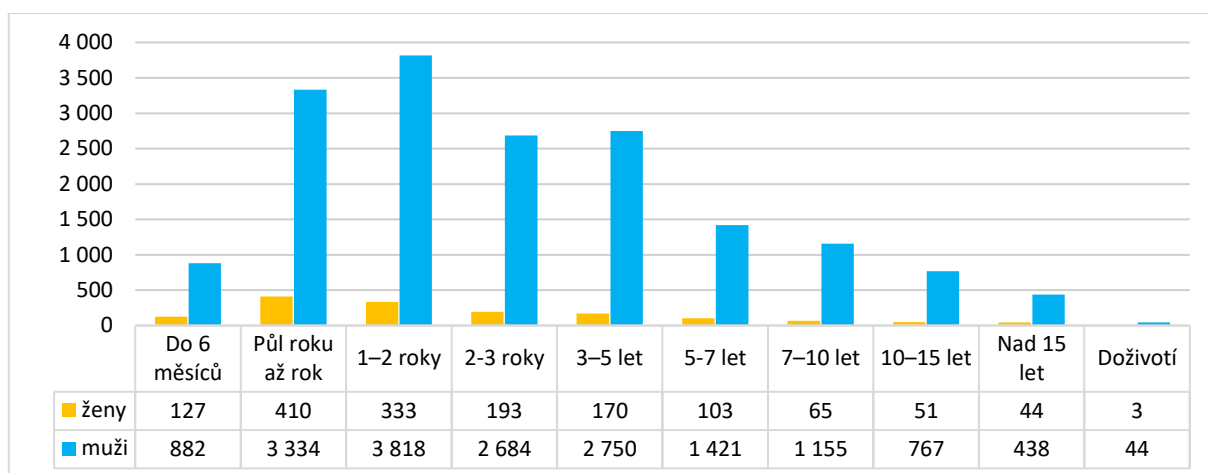
Dle délky trestu také můžeme určit jaký trestný čin osoby, jež jsou ve výkonu trestu, spáchaly. Jak již bylo zmíněno v 1. kapitole, trestné činy se kategorizují podle závažnosti, s níž souvisí také délka trestu odnětí svobody, na přečiny, zločiny a zvláště závažné trestné činy. Z grafu (viz obr. č. 10) je viditelné, že přes tři čtvrtiny všech trestných činů jsou přečiny, za něž byly osoby průměrně odsouzené ve sledovaném období. Zbývá část je tvořena zločiny a zvláště závažnými trestnými činy.

Obrázek 10: Ukazatel kategorií trestných činů za období 2017–2021

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

Opět díky dostupností dat Vězeňské služby České republiky lze zjistit, jakou délku trestu odnětí svobody vykonávají ženy a jakou muži (viz obr. č. 11). Ženy bývají (průměrně) nejčastěji odsuzovány ve sledovaném období na půl roku až rok. U mužů je to odsouzení na jeden až dva roky. Zajímavostí je, že průměrný počet odsouzených mužů na doživotí je roven průměrnému počtu odsouzených žen k výkonu trestu s délkou nad 15 let. Jak již bylo zmíněno, nejvíce lidí je odsuzováno na 1–2 roky, přičemž 92 % tvoří muži a pouhých 8 % ženy. Bez ohledu na pohlaví je celkově nejméně lidí odsuzováno k doživotnímu trestu.

Obrázek 11: Průměrné zastoupení žen a mužů dle délky VTOS v letech 2017–2021

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

5.2. Věkové složení odsouzených

Spáchat trestný čin lze v jakémkoliv věku, jak dokazují data v tabulce (č. 12). Nejčastěji je však páchají lidé ve věku od 30 do 34 let, tvoří tedy nejpočetnější skupinu. Nejméně početná skupina je ve věku od 70 let výše, ale postupem let má jako jediná vzrůstající tendenci. Ostatní věkové kategorie napříč sledovaným obdobím kolísají anebo celkově klesají.

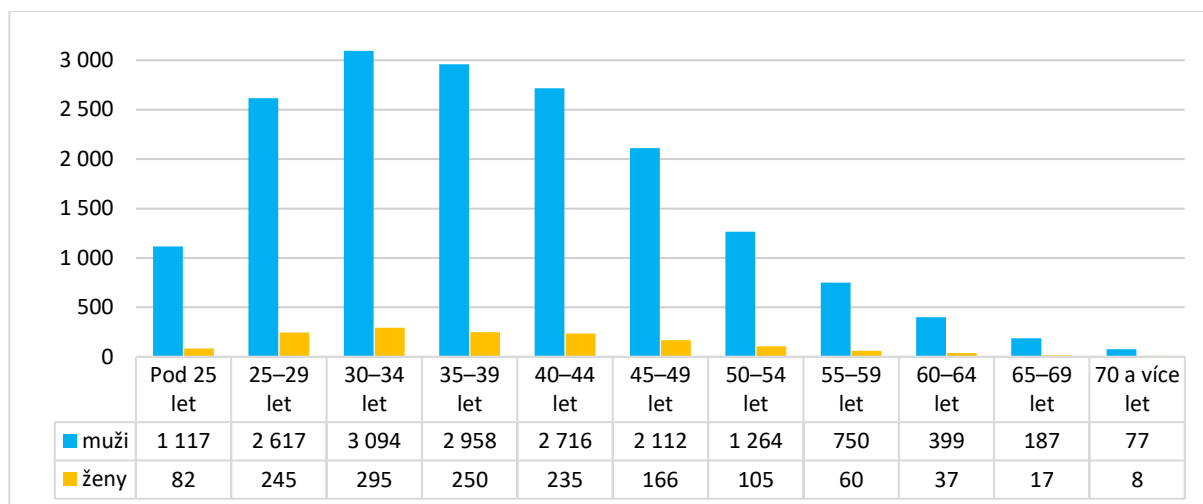
V letech 2017–2021 bylo ve věznicích průměrně zaznamenáno 93% zastoupení odsouzených osob v produktivním věku a 7% zastoupení osob v postproduktivním věku.

Tabulka 12: Vývoj věkového složení odsouzených osob v letech 2017–2021

Věková kategorie	2017	2018	2019	2020	2021
Pod 25 let	1 494	1 318	1 174	1 028	985
25–29 let	3 284	3 090	2 923	2 575	2 439
30–34 let	3 643	3 497	3 412	3 201	3 191
35–39 let	3 390	3 290	3 214	3 084	3 062
40–44 let	3 250	3 142	3 053	2 728	2 582
45–49 let	2 252	2 338	2 383	2 228	2 191
50–54 let	1 463	1 444	1 405	1 260	1 273
55–59 let	770	831	861	785	802
60–64 let	484	461	427	415	395
65–69 let	171	195	216	214	221
70 a více let	70	71	87	94	102
Celkem	20 271	19 677	19 155	17 612	17 243

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

V případě pohlaví má největší zastoupení skupina ve věku 30–34 let, nejméně pak osoby nad 70 let. Poměr žen a mužů je v obou kategoriích stejný, ženy v nich tvoří 9 % a muži 91 %. Do 30–34 roku života roste pravděpodobnost uvěznění po 34 roce naopak klesá (viz obr. č. 12).

Obrázek 12: Průměrný zastoupení odsouzených žen a mužů podle věkové kategorie

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

5.3. Nejvyšší dosažené vzdělání odsouzených

V následující části práce je zobrazena tabulka (č. 13) jenž zachycuje počty osob a jejich nejvyšší dosažené vzdělání při nástupu do výkonu trestu odnětí svobody.

Kategorie „Bez základního vzdělání“ v sobě skrývá počty těch, kteří nenavštěvovali základní školu a také těch, kteří jí z nějakého důvodu nedokončili. Dále je zde rozvinuta kategorie „Středoškolské s maturitní zkouškou“, kde graf (viz obr. č. 13) vykazuje rozdílnost v páchaní trestné činnosti podle zaměření střední školy buď to na všeobecné nebo na odborné vzdělání. V kategorii „Vysokoškolské“ jsou dále zohledněny tituly, jež odsouzené osoby získaly absolvováním vysoké školy. Tyto údaje jsou vyobrazeny v grafu níže (viz obr. č. 14).

Na první pohled je v tabulce (č. 13) zřejmé, že průměrně nejčastěji odsuzované osoby mají pouze základní vzdělání, a to v 46 % případů. Další nejvíce zastoupenou skupinu tvoří osoby, které se vyučily bez maturity (36 %). Nejmenší zastoupení mají osoby s vyšším odborným vzděláním, jenž netvoří ani jedno procento z celkového počtu. V žádné z uvedených kategorií nejvyššího dosaženého vzdělání není narůstající trend. V polovině případů totiž dochází k poklesu a v druhé polovině počty každoročně kolísají.

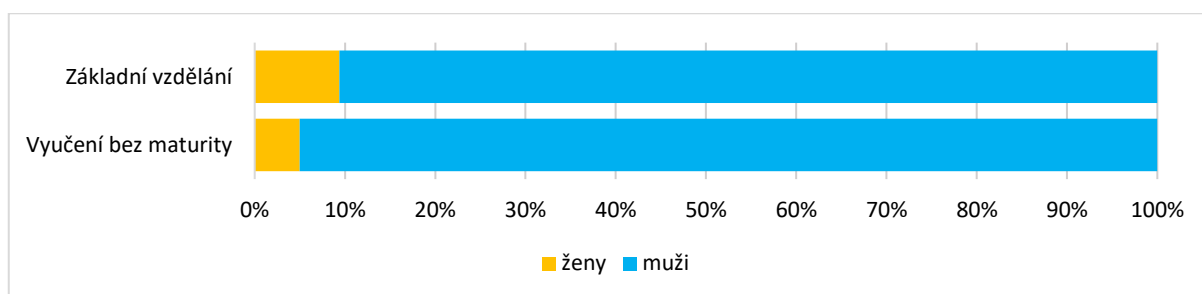

Tabulka 13: Počty odsouzených dle nejvyššího dosaženého vzdělání v letech 2017–2021

Nejvyšší dosažené vzdělání	2017	2018	2019	2020	2021
Zvláštní škola	532	468	431	428	424
Bez základního vzdělání	422	366	357	305	288
Základní vzdělání	8 799	8 893	8 768	8 278	8 195
Vyučení bez maturity	7 696	7 172	6 796	6 153	6 039
Vyučení s maturitou	456	453	423	348	361
Středoškolské bez maturity	153	105	99	71	66
Středoškolské s maturitní zkouškou	1 703	1 636	1 631	1 455	1 376
Vyšší odborné	22	19	27	24	26
Vysokoškolské	301	312	323	289	271
Nezjištěno	187	253	300	261	197
Celkem	20 271	19 677	19 155	17 612	17 243

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

Ve výše zmíněných kategoriích dominují tedy dvě, jedná se o osoby se základním vzděláním a osoby s vyučením bez maturity. K těmto nejpočetnějším skupinám se poji následující graf (obr. č. 13), jenž porovnává zastoupení mužů a žen. V případě základního vzdělání dosahuje počet mužů necelých 7 800 osob, zatímco žen je lehce nad 800. Odsouzených osob s vyučením bez maturity je o něco méně, počet mužů v této kategorii převyšuje 6 400 osob, zatímco žen není ani 340.

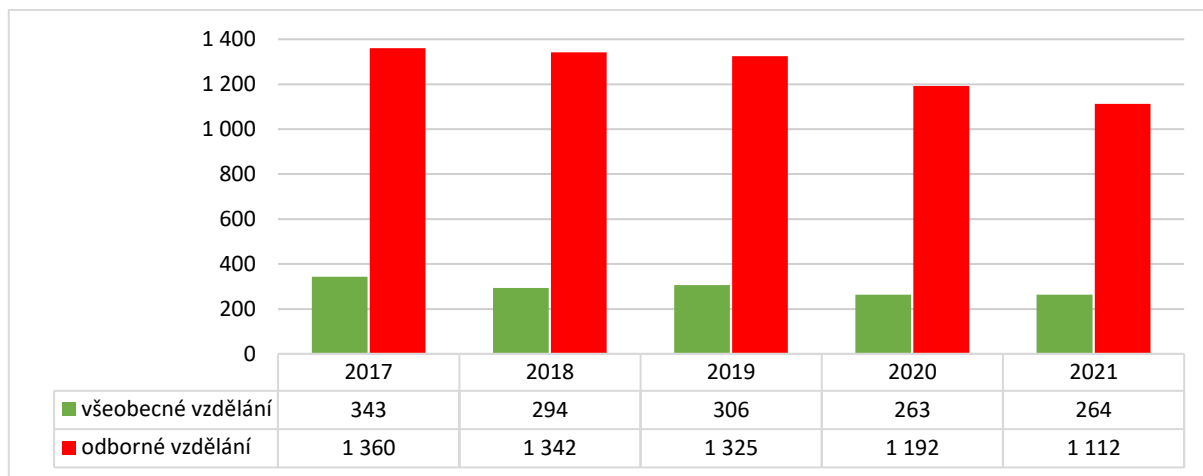

Obrázek 13: Průměrné zastoupení osob ve vybraných kategoriích v letech 2017–2021

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

Středoškolské vzdělání s maturitou lze ještě rozlišit podle toho, zda maturitu získali ve všeobecném nebo odborném vzdělání. Následující graf (viz obr. č. 14) zachycuje podstatné rozdíly. Je v něm vidět, že lidé, kteří zaměřili své vzdělání na určitou odbornost, jsou náchylnější k páchaní trestné činnosti než ti, kteří absolvovali středoškolské všeobecné vzdělání. Po dobu sledovaného pětiletého období bylo vykázáno průměrné 6% složení

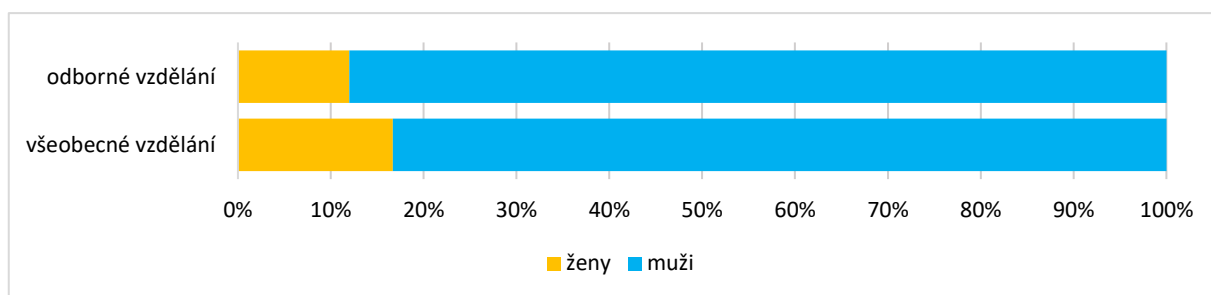
středoškolsky vzdělaných osob s všeobecným zaměřením a 94% počet osob s odborným středoškolským vzděláním.

Obrázek 14: Porovnání odsouzených osob s všeobecným a odborným vzděláním

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

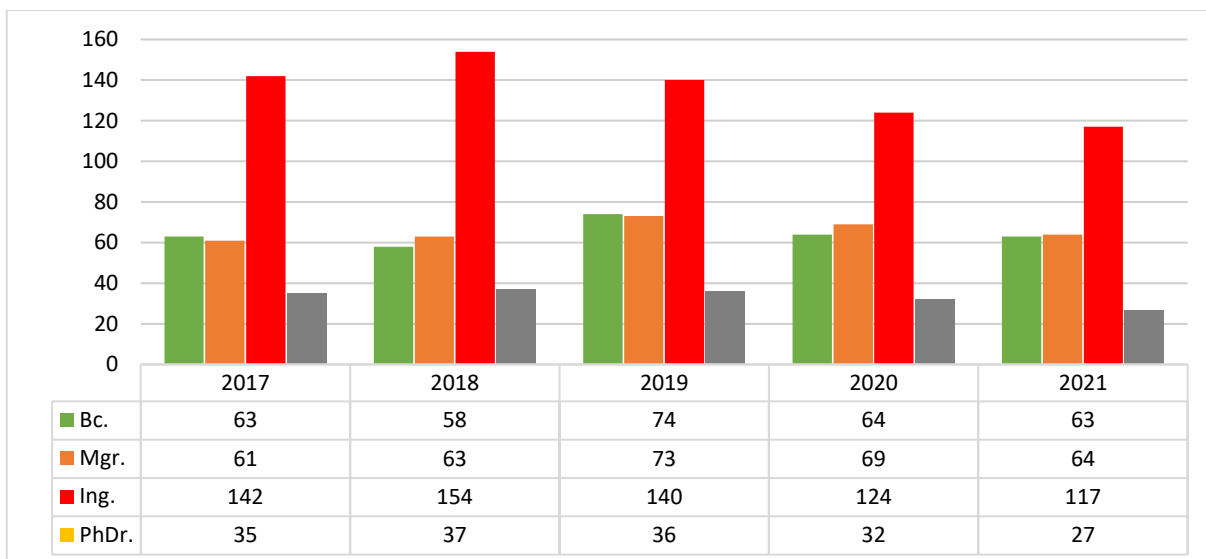
Stejně tak, jako v předchozím textu je výrazný rozdíl v průměrném zastoupení mužů a žen (viz obr. č. 15). Mužů ve výkonu trestu odnětí svobody, jež absolvovali střední školu s odborným zaměřením, je přes 1 100, zatímco počet odsouzených žen je výrazně nižší a to kolem 150 osob. Při všeobecném vzdělání jsou počty menší. Mužů s tímto vzděláním je ve výkonu trestu necelých 250, kdežto žen není ani 50.

Obrázek 15: Průměrné zastoupení středoškolsky vzdělaných osob v letech 2017–2021

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

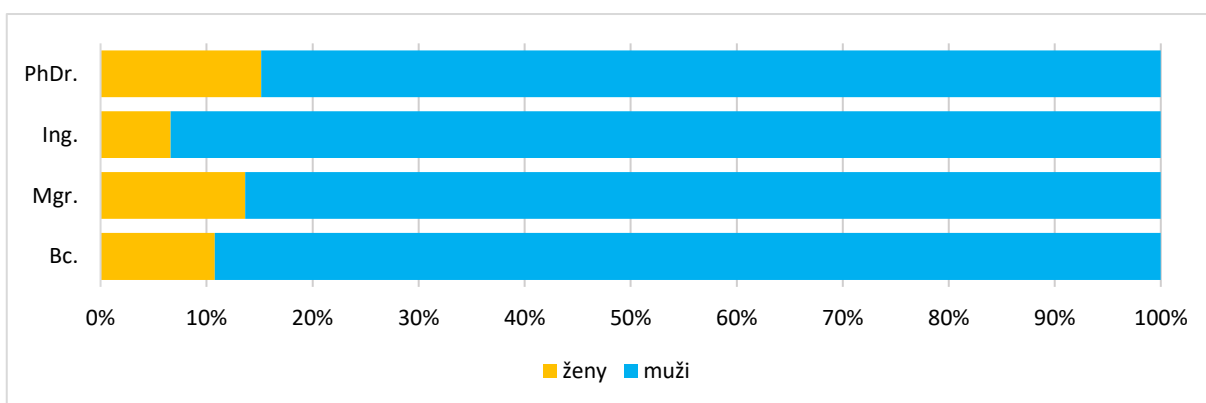
Osoby s vysokoškolským vzděláním tvoří pouhé 2 % z celkových odsouzených osob, ale dále je můžeme rozlišit podle nejvyššího dosaženého titulu (viz obr. č. 16). Jasnou převahu zde tvoří inženýři, nejméně pak doktoři. Bakaláři a magistři jsou poměrně vyrovnaní. Osoby, které nastoupily do výkonu trestu s vysokoškolským vzděláním, jsou v této kategorii zastoupeny následovně. Průměrně, dle dosaženého titulu, je ze 45 % tvořena inženýry, z 22 % bakaláři, taktéž z 22 % magistry a z 11 % doktory.

Obrázek 16: Porovnání vysokoškolsky vzdělaných odsouzených dle dosaženého titulu

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

Odsouzených osob s vysokoškolským titulem bylo ve sledovaném období průměrně 300, z nichž pouhých 10 % tvořily ženy, zbylých 90 % se skládalo z mužů. Následující graf (viz obr. č. 17) zachycuje průměrné pohlavní zastoupení dle nejvyššího dosaženého titulu napříč sledovaným obdobím. Průměrně lze říci, že necelých 30 mužů a zhruba 5 žen s doktorským titulem spáchaly trestný čin. Skoro 130 mužů a 10 žen s inženýrským titulem bylo odsouzeno. Téměř 60 mužů a 10 žen s magisterským titulem skončilo ve výkonu trestu odnětí svobody. A také, že okolo 60 mužů a více než 5 ženám byl uložen trest odnětí svobody ve sledovaném období.

Obrázek 17: Průměrné zastoupení vysokoškolsky vzdělaných osob v letech 2017–2021

Zdroj: vlastní zpracování dle (Vězeňská služba České republiky, c2023)

5.4. Porovnání prvního a posledního roku ve sledovaném období

Tato podkapitola se zaměřuje na rozdílnost vykázaných dat ve statistických ročenkách Vězeňské služby České republiky v letech 2017 a 2021. Je zde porovnána celková obsazenost věznic včetně pohlavního rozlišení, následně kategorie spáchaných trestných činů, věkové složení odsouzených osob a také nejvyšší dosažené vzdělání, které měly při nástupu do výkonu trestu odnětí svobody.

V prvním roce sledovaného období pojímaly věznice necelých 20 280 vězňů, kdežto v roce 2021 byl zaznamenán 15% úbytek, což vychází zhruba na 17 250 odsouzených osob. Ženské zastoupení v roce 2017 činilo 7,45 % z celkového počtu odsouzených, zatímco muži měli 92,55% převahu. Po čtyřech letech lze sledovat mírný nárůst žen oproti mužům. V již zmiňovaném roce 2021 vzrostl procentuální počet žen na 8,2 % a muži poklesli na 91,8 %.

V případě věznic podle jejich typu bylo v roce 2017 umístěno kolem 19 200 odsouzených osob, což je tvoří zhruba 95% obsazení u věznic s ostrahou a zbylých 5 % tzn. 1 000 osob se nacházelo ve věznicích se zvýšenou ostrahou. Mladiství jedinci nedosahovali ani jednoho procenta. Oproti tomu v roce 2021 vzrostl počet osob, jež byly odsouzeny k trestu odnětí svobody do věznice se zvýšenou ostrahou o 2 % a nastal 2% pokles umístování osob do věznice s ostrahou. Následné zařazení vězňů do jednotlivých stupňů zabezpečení v prvním sledovaném roce bylo složeno z 4 % odsouzených v nízkém stupni zabezpečení, 36 % odsouzených ve středním stupni zabezpečení a 59 % tvořily osoby ve vysokém stupni zabezpečení. Po čtyřech letech se situace změnila tak, že v nízkém stupni zabezpečení došlo k 1% nárůstu, ve středním stupni zabezpečení nastal 9% pokles a ve vysokém stupni počet odsouzených osob vzrostl o 8 %.

Trestný čin má své kategorie (viz kap. 3. 2.), podle kterých lze určit jaká délka trestu odnětí svobody byla odsouzeným osobám nařízena. V obou zkoumaných letech dominují spáchané přečiny tzn. osoby jsou nejčastěji odsuzovány v maximální délce trvání trestu do 5 let. V roce 2017 tvořily 81 % ze všech spáchaných trestných činů, oproti roku 2021, kdy tento počet poklesl na 77 %. Spáchané zločiny a zvláště závažné trestné činy však procentuálně vzrostly. V roce 2017 bylo 13 % osob odsouzeno za zločin a 6 % za zvláště závažný trestný čin, jenž spáchaly. O čtyři roky později obě tyto kategorie trestných činů zaznamenaly 2% nárůst.

Osoby v produktivním věku mají ve věznicích většinové zastoupení, v roce 2017 jich bylo kolem 20 030 (99 %) a v roce 2021 okolo 16 920 (98 %). Naproti tomu lidé v postproduktivním věku tvoří menšinu v českých věznicích. V prvním sledovaném roce bylo

vězněno přes 240 osob (1 %), zatímco v posledním sledovaném roce jejich počet vzrostl na necelých 325, což vytvořilo 2% obsazení z celkového počtu odsouzených osob.

V případě nejvyššího dosaženého vzdělání osob ve výkonu trestu odnětí svobody bylo zaznamenáno, že v roce 2017 měla 44% většina základní vzdělání a 38 % osob se vyučilo bez maturity. Oproti tomu rok 2021 vykázal 4% nárůst osob se základním vzděláním a 4% pokles osob, jež se vyučily bez maturity. Ostatní kategorie zůstaly procentuálně nezměněné. Odsouzení, kteří dosáhli středního vzdělání zakončeného maturitní zkouškou tvořili 8% zastoupení v obou sledovaných letech. Při porovnání všeobecného a odborného vzdělání, které odsouzené osoby zakončily maturitní zkouškou, převažuje z 80 % odborné vzdělání, zbylých 20 % tvoří všeobecné vzdělání v prvním sledovaném roce. V roce 2021 byla situace velmi podobná, odborně vzdělaných osob bylo o 1 % více a osoby s všeobecným vzděláním poklesly o 1 %. Vysokoškolsky vzdělání odsouzení tvořili v roce 2017 pouze 2% část všech vězněných osob, stejně tak jako v roce 2021. Avšak co se týče jednotlivě dosažených titulu tak můžeme sledovat nárůst v případě bakalářů o 2 % a magistrů o 4 %, zatímco inženýři poklesli o 4 % a doktoři o 2 %.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo stanovit základní charakteristiku osob na území České republiky, které jsou nejčastěji odsuzovány do výkonu trestu odnětí svobody dle vybraných kritérií. Zároveň byla provedena komparace jednotlivých hledisek v roce 2017 ve srovnání s rokem 2021.

V úvodní kapitole se práce zabývala vymezením hlavních pojmů, které jsou úzce spjaty s odnětím svobody. Vysvětlují základní povědomí o tom, co je to trestný čin, jaká je jeho skutková podstata, jaké druhy trestů lze uložit za jeho spáchání a na jak dlouhou dobu podle míry závažnosti. Následně zde byl rozepsán trest odnětí svobody v jeho jednotlivých podobách a také pojednání o osobách, jež jsou součástí vězeňského systému. Zejména tedy základní charakteristika osob, které jsou umístovány do vězeňských zařízení a vězeňského personálu, který za ně zodpovídá.

Další část práce se věnovala nástinu historického vývoje vězeňských zařízení od počátku 10. století až po současný vězeňský systém na území České republiky. Byla zde zmíněna typologie vězeňských zařízení do roku 1850 a jejich následný vývoj po zestátnění soudnictví a vězeňství, které proběhlo ve zmíněném roce.

Následující třetí kapitola se zaměřovala na vězeňský systém, do kterého spadá především vězeňská služba, vězeňská zařízení a také probační a mediační služba, s níž jsou spojeny alternativní tresty. V první části této kapitoly byla popsána organizační struktura vězeňské služby, její jednotlivé složky a úkoly, jež zastávají. Dále pak byla věnována pozornost vězeňským zařízením, mezi které se řadí vazební věznice, věznice pro výkon trestu a ústavy pro výkon zabezpečovací detence. V neposlední řadě se tato kapitola zmiňuje o probační a mediační službě, která zajišťuje výkon alternativních trestů, jež byly uloženy odsouzeným osobám.

Zacházení s odsouzenými jedinci bylo popsáno ve čtvrté kapitole této práce. Jednalo se především o jednotlivé programy zacházení, které jsou určeny pro osoby ve výkonu trestu odnětí svobody. Náplň těchto programů je různorodá, tvoří ji pracovní, vzdělávací, speciálně výchovné a zájmové aktivity. Součástí programů jsou také aktivity v oblasti utváření vnějších vztahů, které jsou uskutečňovány prostřednictvím telefonních hovorů, zasíláním korespondence, přijímáním balíčků anebo také formou osobních návštěv odsouzených.

V poslední kapitole této práce proběhla analýza vybraných kritérií a její následná komparace výsledků zaměřující se na roky 2017 a 2021. Z dostupných dat ze statistických ročenek Vězeňské služby ČR byly pro výzkum zvoleny čtyři atributy.

První z nich se zaměřoval na dobu nařízeného výkonu trestu, jenž ukládají soudy odsouzeným osobám. Toto zvolené kritérium bylo analyzováno také v závislosti na závažnosti spáchaného trestného činu. Prokazatelně bylo zjištěno, že nejvíce páchaných trestných činů tvoří přečiny, za které byly osoby odsouzeny na půl roku až rok. V období pandemie Covid-19, která postihla svět v roce 2019, se situace změnila. Od tohoto roku se převážně odsuzuje na dobu jednoho až dvou let. Následujícím kritériem byl věk odsouzených osob, zde byl zaznamenán rostoucí trend páchaní trestné činnosti v závislosti na zvyšujícím se věku pachatele. Vrcholnou skupinu tvořily osoby ve věkovém rozmezí 30 až 34 let. Po dosažení věku třiceti pěti let naopak nastává klesající trend až do postproduktivního věku. Třetí sledované hledisko se týkalo nejvyššího dosaženého vzdělání osob při jejich nástupu do výkonu trestu odnětí svobody. Analýza prokázala, že v této oblasti každoročně dominují osoby se základním vzděláním. Posledním zkoumaným kritériem bylo pohlaví odsouzených osob. V této souvislosti bylo zjištěno, že se v českých věznicích nachází podstatně více mužů než žen. Může to být zapříčiněno například tím, že ženy jsou v některých situacích psychicky odolnější a nemají takový vztah k alkoholu a násilí, jak tomu bývá v případě mužů. V obecném závěru bylo zjištěno, že ve sledovaném období dochází ke stálému poklesu vězňených osob na území České republiky.

Z provedené analýzy, která primárně cílila na zjištění, které osoby na území ČR byly nebo stále jsou nejvíce odsuzovány do výkonu trestu odnětí svobody dle vybraných hledisek, vyplývá následující závěr. Napříč sledovaným obdobím jsou nejčastěji odsuzováni muži ve věkovém rozmezí 30 až 34 let. Převážně se jedná o výkon trestu v délce jednoho až dvou let za spáchaný přečin, přičemž nejvyšším dosaženým vzděláním odsouzených je obvykle vzdělání základní.

Domnívám se, že cíl práce byl naplněn, jelikož každému ze zvolených kritérií byla věnována dostatečná pozornost, aby výsledek analýzy prokázal jednoznačný závěr.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] AKADEMIE VS ČR, c2023. Základní informace. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/akademie-vs-cr/sekce/soucasnost>
- [2] ČERNÍKOVÁ, Vratislava, 2008. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-138-0.
- [3] DRÁPAL, Jakub, Václav JIŘIČKA a Tereza RASZKOVÁ, ed., 2021. *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Právní monografie. ISBN 978-80-7676-066-0.
- [4] FRANCEK, Jindřich, 1999. *Zločin a trest v českých dějinách*. V Praze: Rybka Publishers. ISBN 80-861-8291-6.
- [5] FRANCEK, Jindřich, 2007. *Katovské řemeslo v českých zemích*. Hradec Králové: Muzeum východních Čech v Hradci Králové. ISBN 978-80-85031-00-3.
- [6] FRÁŇA, Tomáš, 2017. Pracovní terapie. In: *Vězeňská služba České republiky* [online]. c2023 Vězeňská služba České republiky, 24. srpen 2017 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-znojmo/clanky/detail/pracovni-terapie>
- [7] HOFMANNOVÁ, Helena, Karel ŘEPA a Laura OTÝPKOVÁ, 2021. *Lidská práva za mřížemi: ústavněprávní aspekty omezování osobní svobody*. Praha: Auditorium. ISBN 978-80-87284-87-2.
- [8] JELÍNEK, Jiří, 2021. *Kriminologie*. Praha: Leges. Teoretik. ISBN 978-80-7502-499-2.
- [9] JŮZL, Miloslav, 2017. *Penitenciaristia jako věda žalární*. Vydání I. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-7452-131-7.
- [10] KABINET DOKUMENTACE A HISTORIE VS ČR, 2005. Historická penologie. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Kabinet dokumentace a historie VS ČR [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/informacni-servis/historicka-penologie/2005/hp-05-01.pdf>
- [11] KABINET DOKUMENTACE A HISTORIE VS ČR, 2007. Historická penologie. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Kabinet dokumentace a historie VS ČR [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/informacni-servis/historicka-penologie/2007/hp-07-02.pdf>

- [12] KÝR, Aleš, c2023. Historie. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/historie>
- [13] MALÝ, Karel, 2016. *Tři studie o trestním právu v českých zemích v 17. a v první polovině 18. století*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3269-8.
- [14] MAŘÁDEK, Vladimír, 2000. *Lexikon klíčových pojmů z penologie*. Opava: Vavrla Pavel. ISBN 80-238-6731-8.
- [15] PELC, Vladimír, 2021. *Krajní nouze v trestním právu*. Praha: Leges. Teoretik. ISBN 978-80-7502-530-2.
- [16] PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, 2021a. Pravidla a standardy probační a mediační činnosti. *Probační a mediační služba* [online]. Probační a mediační služba [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/12/onas_zakladdokumenty_pravidlaastandardy_2021.pdf
- [17] PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, 2021b. Probační dohled. *Probační a mediační služba* [online]. Probační a mediační služba [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/12/letak_dohled.pdf
- [18] PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, 2021c. Mediace mezi obětí a pachatelem. *Probační a mediační služba* [online]. Probační a mediační služba [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/12/letak_mediace.pdf
- [19] PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, 2021d. Trest obecně prospěšných prací. *Probační a mediační služba* [online]. Probační a mediační služba [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/12/letak_opp.pdf
- [20] PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, 2021e. Trest domácího vězení. *Probační a mediační služba* [online]. Probační a mediační služba [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/12/letak_tdv.pdf
- [21] PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, 2022. Agendy Probační a mediační služby v letech 2017–2021. *Probační a mediační služba* [online]. Probační a mediační služba [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2022/03/statistiky_agendy_pms_2017-2021.pdf
- [22] PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, 2023a. Probace. *Probační a mediační služba* [online]. Probační a mediační služba [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/probace/>

- [23] PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, 2023b. *Mediace. Probační a mediační služba* [online]. Probační a mediační služba [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/mediace/>
- [24] STŘEDNÍ ODBORNÉ UČILIŠTĚ, c2023. Základní informace. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/stredni-odborne-uciliste/sekce/zakladni-informace>
- [25] SVÁTEK, Josef, 2004. *Dějiny poprav a katů v Čechách*. Praha: Havran. Mýtus. ISBN 80-865-1545-1.
- [26] ŠTERN, Pavel, Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ a Dagmar DOUBRAVOVÁ, et al., c2010 *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-757-2.
- [27] VAZEBNÍ VĚZNICE A ÚPVZD BRNO, c2023. Aktivita vězňů. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-a-upvzd-brno/sekce/aktivity-veznenych-osob>
- [28] VAZEBNÍ VĚZNICE A ÚPVZD PRAHA PANKRÁC, c2023. Ústav pro výkon zabezpečovací detence. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-praha-pankrac/sekce/ustav-pro-vykon-zabezpecovaci-detence-1>
- [29] VAZEBNÍ VĚZNICE TEPLICE, c2023. Obecný postup. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-teplice/sdilene-sekce/obecny-postup>
- [30] VETEŠKA, Jaroslav a Slavomil FISCHER, 2020. *Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etiologie, andragogické intervence a resocializace*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-0731-5.
- [31] VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, c2023. Statistické ročenky Vězeňské služby. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby>
- [32] VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY, c2023a. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2021. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba

- České republiky [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf>
- [33] VĚZNICE A ÚVZD OPAVA, c2023. Zabezpečovací detence. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-a-upvzd-opava/sekce/zabezpecovaci-detence-1>
- [34] VĚZNICE BĚLUŠICE, c2023. Návštěvy odsouzených. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-belusice/sekce/navstevy-odsouzenych-1>
- [35] VĚZNICE HEŘMANICE, c2023. Výkon vězeňství. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-hermanice/sekce/vykon-vezenstvi>
- [36] VĚZNICE JIŘICE, c2023. Odsouzení ve výkonu trestu. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-jirice/sekce/odsouzeni-ve-vykonu-trestu>
- [37] VĚZNICE KARVINÁ, c2023a. Programy zacházení. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-karvina/sekce/programy-zachazeni>
- [38] VĚZNICE KARVINÁ, c2023b. Poučení pro návštěvníky věznic. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-karvina/sekce/pouceni-pro-navstevniky-veznice>
- [39] VĚZNICE NOVÉ SEDLO, c2023. Poučení pro odesílatele balíčku. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-nove-sedlo/sekce/pouceni-pro-odesilatele-balicku>
- [40] VĚZNICE ODOLOV, c2023. Pravidla přijímání balíků. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-odolov/sekce/pravidla-prijimani-baliku>

- [41] VĚZNICE ORÁČOV, c2023. Pravidla přijímání korespondence. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-oracov/sekce/pravidla-prijimani-korespondence>
- [42] VĚZNICE PARDUBICE, c2023. Pravidla přijímání korespondence. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-pardubice/sekce/pravidla-prijimani-korespondence>
- [43] VĚZNICE PŘÍBRAM, c2023. Výchovné programy. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-pribram/sekce/zastav-se-zamysli-se-a-zmen-se>
- [44] VĚZNICE RAPOTICE, c2023. Výkon trestu a program zacházení. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-rapotice/sekce/vykon-trestu-a-program-zachazeni>
- [45] VĚZNICE RÝNOVICE, c2023. Telefonování. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-rynovice/sekce/telefonovani>
- [46] VĚZNICE SVĚTLÁ NAD SÁZAVOU, c2023. Duchovní služba. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-svetla-nad-sazavou/sekce/duchovni-sluzba>
- [47] VĚZNICE VALDICE, c2023. Extramurální aktivity. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-16]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-valdice/sekce/extramuralni-aktivity>
- [48] VĚZNICE VINAŘICE, c2023. Programy zacházení. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2023-02-14]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/organizacni-jednotky/veznice-vinarice/sekce/programy-zachazeni>
- [49] VYHLÁŠKA č. 223/2021 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení. In: *Zákony pro lidi*. [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-223>

- [50] VYHLÁŠKA č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. In: Zákony pro lidi. [cit. 2022-12-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345>
- [51] ZÁKON č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: Zákony pro lidi. [cit. 2022-11-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>
- [52] ZÁKON č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních. In: Zákony pro lidi. [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-104>
- [53] ZÁKON č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů. In: Zákony pro lidi. [cit. 2023-02-03]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-129>
- [54] ZÁKON č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In: Zákony pro lidi. [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>
- [55] ZÁKON č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In: Zákony pro lidi. [cit. 2022-12-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-169>
- [56] ZÁKON č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. In: Zákony pro lidi. [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-257>
- [57] ZÁKON č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby. In: Zákony pro lidi. [cit. 2022-12-24]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-293>
- [58] ZÁKON č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční stráží České republiky. In: Zákony pro lidi. [cit. 2022-12-30]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555>